

REPUBLIKA E KOSOVËS

RAPORTI I STAFIT PËR KONSULTIMET ARTIKULLI IV 2013

28 Qershor 2013

PROBLEMET KYÇE

Rritja dhe konkurrenca. Kosova ka treguar qëndresë të konsiderueshme ndaj turbulencave të jashtme, duke arritur një nga ritmet me të larta të rritjes në Ballkanin Perëndimor gjatë 2007–12. Qëndresa vjen si rezultat i lidhjeve të kufizuara financiare dhe të eksportit me vendet në krizë si dhe dërgesave të shëndosha dhe të hyrave FDI nga diaspora. Ndërsa këto të hyra mbështesin të ardhurat dhe nxisin kërkesat në vend, ato financojnë në shumicën e rasteve investimet në sektorin jo të tregtueshëm dhe konsumin si dhe kontribuojnë pak në ndërtimin e kapaciteteve të prodhimit. Politikat që do të promovonin rritjen me forcat e veta përfshijnë përmirësimin në qeverisje dhe klimën e biznesit, investimet në infrastrukturë dhe arsim si dhe kontrollin mbi pagat.

Qëndrueshmëria fiskale. Pozita fiskale e Kosovës është e fortë: gjendja buxhetore është e qëndrueshme, rezervat e likuiditetit të qeverisë pritet të restaurohen nga fundi i këtij viti, ndërsa borxhi publik është i ulët. Sfidat që presin përpara janë ruajtja e kësaj qëndrueshmërie ndërkohë që adresohen nevojat sociale urgjente si dhe shpenzimet kapitale. Korniza fiskale bazuar në rregulla do të ndihmonte këto përpjekje duke filluar nga 2014. Të ardhurat e qeverisë grumbullohen më shumë nga TVSH, akcizat dhe taksat mbi aktivitetin tregtar, që janë të mjaftueshme tani për tani duke marrë parasysh natyrën e ekonomisë që mbështetet shumë në importet dhe transfertat. Megjithatë, struktura e taksave duhet të adaptohet me përparimin e integritimit drejt Evropës dhe me kalimin e ekonomisë më shumë drejt prodhimit vendas.

Zhvillimi i sektorit financiar. Sektori bankar është rritur me shpejtësi në dekadën e fundit, duke filluar nga një bazë e ulët. Megjithatë, duket se është arritur një pikë ngopjeje dhe progresi i mëtejshëm do të kërkonte forcimin e mjedisit ligjor dhe institucional. Me gjithë rritjen e shpejtë, bankat kanë shmangur financimin e imbalancave tipike për shumë sektorë bankarë në Evropën Qendrore dhe Lindore. Programi i Vlerësimit të Sektorit Financiar 2012 (FSAP) arriti në përfundimin se sektori bankar është i qëndrueshëm ndaj një sërë goditjesh, përfshi turbulencat në eurozonë. Hapa të lavdërueshme janë marrë për të forcuar rrjetin e sigurisë financiare.

Këshillat e mëparshme të stafit. Në dy vitet e fundit, politikat makroekonomike janë zhvilluar në kontekstin e Programit të Monitoruar nga Stafi (në 2011) si dhe nga Marrëveshja Stand-By (nga 2012). Shumë rekomandime nga konsultimet sipas Artikulli IV 2011 u përfshinë në hartimin e programeve. Në veçanti, qeveria ka rivendosur një qëndrim fiskal të qëndrueshëm, është arritur progres në përgatitjen dhe koston e iniciativave të shpenzimeve dhe është forcuar rrjeti i sigurisë financiare. Më tej, autoritetet kanë marrë iniciativa të vlefshme për të forcuar konkurrencën dhe për të rritur infrastrukturën publike. Megjithatë, progresi është delikat dhe mund të zhbëhet nga zhvillimet politike negative. Diskutimet rreth rishikimit të 4 sipas marrëveshjes Stand-By të Kosovës dokumentohet në një raport më vete.

Aprovuar nga
Poul M. Thomsen dhe
Dhaneshwar Ghura

Diskutimet u mbajtën në Prishtinë më 28 maj -10 qershor 2013. Misioni u takua me kryeministrin Hashim Thaçi, ministrin e financave Besim Beqaj, guvernatorin e Bankës Qendrore Bedri Hamza, ministra të tjerë, zyrtarë të lartë, përfaqësues të sektorit privat si dhe emisarë që përfaqësonin komunitetin ndërkombëtar. Ekipi i stafit përbëhej nga zonjat Budina, Madrid (të dyja nga EUR) dhe Fayad (SPR), si dhe zotërinjtë Wiegand (EUR, kryetar) dhe Crivelli (FAD). Zotërinjtë Sulemane (përfaqësues rezident) dhe Thaçi (ekonomist në zyrën e përfaqësuesit rezident) ndihmuan misionin. Z. Yalvac (EOD) ndoqi disa nga takimet përfundimtare. Zj. Le dhe Z. Scott (të dy nga EUR) ndihmuan me përgatitjen e dokumentit.

PËRMBAJTJA

SFONDI	4
A. Kuadri	4
B. Zhvillimet e fundit ekonomike dhe financiare	5
PERSPEKTIVAT DHE RREZIQET	6
DISKUTIMI I POLITIKËS	7
A. Modeli i rritjes i Kosovës dhe konkurrenca	7
B. Qëndrueshmëria fiskale	9
C. Zhvillimi i sektorit financiar	12
VLERËSIMI I STAFIT	13
KATORRËT	
1. Të dhënat e rritjes së Kosovës në perspektivë	16
2. Mjedisi i jashtëm dhe rritja e Kosovës	17
3. Determinantët e dërgesave	18
4. Statusi i rekomandimeve 2011 Artikulli IV	19
5. Matrica e vlerësimit të rrezikut	20
6. Konkurrenca e jashtme	21
7. Struktura e të ardhurave tatimore dhe liberalizimi i tregtisë	22
8. Eurozimi, nevojat e likuiditetit FX dhe rezervat paraprake të likuiditetit	23
9. Zhvillimi i setorit financiar	24
10. Stres testet e Programit për Vlerësimin e Sektorit Financiar (FSAP)	25

SHIFRAT

1. Zhvillimet e sektorit real dhe të jashtëm, 2007–12	32
2. Tregjet e punës, qeverisja, mjedisi i biznesit dhe SME	33
3. Thellësia, shtrirja, dhe efikasiteti financiar	34

TABELAT

1. Treguesit kryesorë, 2010–18	26
2. Rritja reale, 2010–18	27
3. Analiza për Bankën Qendrore dhe Bankën Tregtare, 2008–14	28
4. Bilanci i pagesave, 2009–18	29
5. Treguesit e zgjedhur të shëndetit financiar, 2007–13	30
6. Buxheti i konsoliduar i qeverisë, 2011–18	31

SFONDI

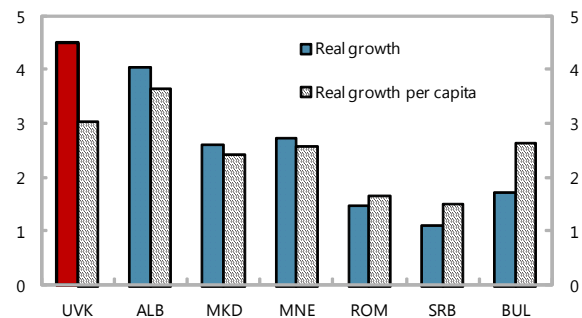
A. Kuadri

1. Qysh prej konsultimeve Artikulli IV 2011, Kosova ka bërë hapa të rëndësishëm drejt normalizimit të marrëdhënieve ndërkombëtare. Zyra Civile Ndërkombëtare që mbikëqyrte pavarësinë e mbikëqyrur të Kosovës përfundoi operacionet më 2012. Në dhjetor 2012, EBRD është organizata e tretë shumëpalëshe më e madhe që i ofroi anëtarësinë Kosovës, pas Bankës Botërore dhe FMN. Në prill 2013, Kosova dhe Serbia nënshkruan një marrëveshje normalizimi që përfshin angazhimin reciprok për të mos bllokuar përpjekjet e njëra tjetrës për tu anëtarësuar në BE. Rreth 100 shtete e kanë njohur Kosovën, nga rreth 70 më 2011. Mjedisi politik në vend ka qenë i qëndrueshëm, megjithëse ndonjëherë i tensionuar.

2. Eksporti i kufizuar dhe lidhjet financiare me vendet e krizës kanë frenuar impaktin e krizës të zonës së euros.

- **Performanca e rritjes.** Rritja vjetore reale e GDP ishte mesatarisht 4½ për qind midis 2007 dhe 2012, me gjithë erën e kundërt për shkak të krizës financiare globale dhe turbulencave në eurozonë. Për këtë arsye, rritja reale ishte midis më të lartave në rajon, megjithëse të ardhurat reale u ndikuan negativisht nga rritja sekulare e çmimeve për mallrat ushqimore të importuara dhe energjinë (Katrori 1).¹ Në rreth 35 për qind, papunësia mbetet shumë e lartë, megjithëse pjesa më e madhe e saj ndoshta pasqyron punësimin informal.

Western Balkans: Growth, 2007-12

Source: World Economic Outlook (WEO).

- **Qëndresa.** Performanca solide e Kosovës i detyrohet më shumë lidhjeve pothuaj inekzistente financiare ose të eksportit me vendet e krizës dhe ekspozimit të saj ndaj Gjermanisë dhe Zvicrës, vende ku banojnë dy të tretat e diasporës (Katroret 2, 3). Dërgesat dhe FDI nga diaspora janë mbajtur mirë prandaj kanë vazhduar të mbështesin kërkesën në vend.² Në të kundërt, nuk kemi ende një sektor të fortë të tregtueshëm që do të mbështeste rritjen me forcat e veta.

¹ Rritja e lartë ekonomike pasqyron gjithashtu pjesërisht rritjen e popullsisë. Me moshë mesatare prej 26.3 vjeç, popullsia e Kosovës është më e reja në Evropë.

² Kosova ndoshta përfitoi edhe nga forcimi i frangut zviceran gjatë 2009–11 që rriti vlerën në euro të dërgesave nga Zvicra.

3. Në dy vitet e fundit, politikat makroekonomike janë zhvilluar në kontekstin e Programit të Monitoruar nga Stafi (më 2011) si dhe nga Marrëveshja Stand-By (nga 2012).

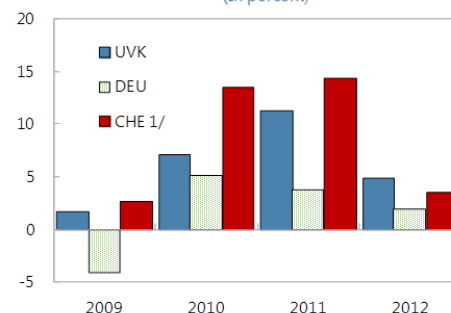
Hapa të mëdha përpara janë bërë në këtë periudhë për të restauruar një pozitë fiskale të qëndrueshme, për të stabilizuar politikën fiskale, për të përmirësuar përgatitjen dhe koston e iniciativave të shpenzimeve dhe për të forcuar rrjetin e sigurisë financiare (Katrori 4). Më tej, qeveria është në drejtimin e duhur për restaurimin e rezervave të likuiditetit, në vartësi të shitjes së kompanisë së telekomunikacionit PTK sipas planifikimit. Autoritetet kanë marrë edhe iniciativa të vlefshme për të forcuar konkurrencën dhe për të forcuar infrastrukturën publike. Megjithatë, progresi është delikat dhe mund të zhbëhet nga zhvillimet politike negative. Marrëveshja Stand-By që autoritetet po e trajtojnë si parandaluese në 2013, skadon nga fundi i vitit.

B. Zhvillimet e fundit ekonomike dhe financiare

4. Pas rritjes së konsiderueshme në 2011, ekonomia u ngadalësua në 2012 dhe u zhvillua në mënyrë të pabarabartë në muajt e parë të 2013.

- Rritja reale** i kapërceu 5 për qind të GDP në 2011, e vënë në lëvizje nga investimet e fuqishme dhe konsumi privat (Tabelat 1, 2). Megjithatë, ekonomia u ngadalësua në 2012, veçanërisht gjatë gjysmës së dytë të vitit, me tkurrjen e FDI dhe si pasojë edhe të investimeve private. Ngadalësimi u shoqërua me uljen e rritjes së kredive nga pothuaj 15% në 2011 në 4.5% (Tabela 3). Megjithatë, me pothuaj 2.5%, rritja e vlerësuar reale mbeti më e forta në rajon. Rritja del se ka qenë jo e njëtrajtshme në muajt e parë të 2013: kredit, vjelja e taksave dhe importet, të gjitha tregojnë për kërkesë më të fortë në tremujorin e parë, por aktivitet më të ulët në prill dhe maj.
- Deficiti i llogarive aktuale** (përfshijto transfertat zyrtare) u ngushtua nga më tepër se 20 për qind në 2011 në 15 për qind në 2012, duke pasqyruar kryesisht importe më të dobëta (Tabela 4). Deficiti tregtar mbeti i lartë në rreth 35% të GDP në 2012.³
- Inflacioni i çmimit të konsumit** lëvizti në përputhje me çmimet e importit, veçanërisht ato ushqimore. Inflacioni kryesor mbeti i frenuar në rreth 2%, në përputhje me përdorimin e euros nga Kosova.

Nominal GDP growth, 2009-2012
(In percent)

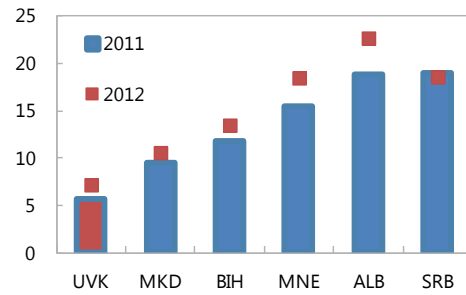
Source: WEO.
1/ Swiss nominal GDP converted into Euros.

³ Bilanci tregtar është matësi më i besueshëm, ndërsa ndarja midis transfertave dhe FDI është disi më artificiale. Të dyja dalin nga i njëjti burim (diaspora), nuk krijojnë borxh dhe ndryshojnë vetëm nga aktiviteti që financojnë - konsumi ose FDI - me të dhëna të pamjaftueshme për të dhënë një dallim të qartë.

5. Sektori bankar mbetet likuid, me fitim dhe i kapitalizuar mirë, megjithëse fuqia financiare ndryshon nga banka në bankë (Tabela 5).

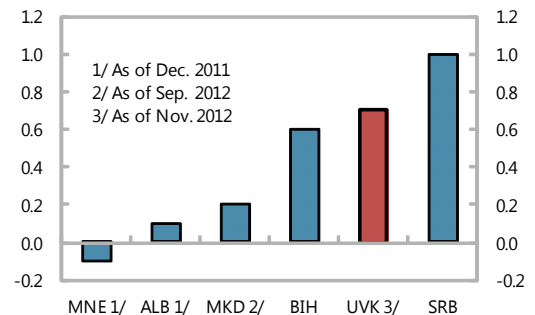
- **Kreditë jo performuese** u rritën nga 5.7 për qind në fund të 2011 në rreth 7.5 për qind në fund të 2012 dhe në fillim të 2013. Rritja është përqendruar në sektorin e korporatave, ndoshta duke pasqyruar një aktivitet ekonomik më të dobët. Megjithatë, NPL (kreditë jo performuese) janë të ulëta në krahasim me rajonin dhe janë pothuaj plotësisht të parashikuara.
- **Rentabiliteti**, që matet me të ardhurat nga asetet, u përgjysmua midis fundit të 2011 dhe fillimit të 2013, por mbeti solid krahasuar me homologët. Rënia pasqyron provizione më të larta të humbjes së kredive dhe rritje krediti më të ulët.
- **Mjaftueshmëria e kapitalit në gjithë sistemin** u lëkund rreth 18 për qind për pjesën më të madhe të 2011 dhe 2012. Ajo ra në rreth 15 për qind në fund të 2012, kur hynë në fuqi rregullat më të rrepta të kapitalit sipas ligjit të ri për bankat, i cili kërkon zbritjen e kredisë nga kapitali dhe likuiditete shtesë për rrezikun operacional.

Non-performing Loans to Total Gross Loans

Source: IMF Financial Soundness Indicators (FSI)

Return on Assets, 2012 (percent)

Sources: Financial Soundness Indicators (FSI); National authorities and IMF staff estimates.

PERSPEKTIVAT DHE RREZIQET

6. Perspektiva bazë është rritja graduale e aktivitetit, në përputhje me zhvillimet e pritshme në vendet ku ndodhet diaspora.

- Stafi projekton **rritje reale të GDP** prej rreth 2½ për qind në 2013, ende mjaft nën mesataren afatgjatë. Kërkesa në vend parashikohet të forcohet disi, e mbështetur nga hyrjet më të forta të diasporës. Eksportet gjithashtu pritet të marrin veten, duke pasqyruar një kërkesë më të lartë në botë për metalet, megjithëse kontributi i tyre në rritjen mbetet i vogël. Inflacioni CPI parashikohet të bjerë gradualisht në nën 2 për qind, duke pasqyruar çmime më të ulëta për produktet ushqimore të importuara. Autoritetet vunë re rritjen e rrezikut për parashikimet e rritjes, duke vënë në dukje fakte të paprovuara të zëvendësimit të importeve për mallrat e konsumit që sugjerojnë prodhim më të lartë në vend.
- **Në një afat të mesëm**, stafi parashikon rritje reale prej rreth 4½ për qind në përputhje me performancën mesatare të Kosovës në vitet e fundit. Megjithëse rritja do të mbetet e varur kryesisht nga kërkesa në vend, stafi parashikon rritjen shumë graduale të një sektori eksportesh,

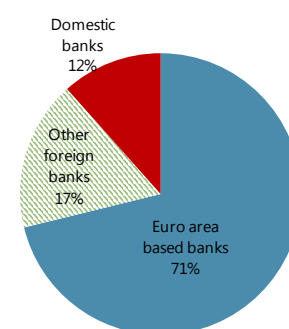
ndërsa përpjekjet për të rritur konkurrencën do të japin frytet e tyre disi. Kjo do të sigurojë një përmirësim modest në bilancin e jashtëm.

7. Rreziqet ndaj parashikimit kanë të bëjnë më së shumti me mjedisin e jashtëm në një afat të shkurtër dhe me politikën në vend në një afat më të gjatë (Katrori 5).

Rreziku nga vendet e diasporës. Rreziku kryesor afat-shkurtër është përqendrimi i kushteve ekonomike në vendet e diasporës gjë që do të shkurtonte dërgesat dhe FDI, me pasoja negative për rritjen — duke ulur kërkesat në vend—financat publike—nëpërmjet faturave tatimore më të ulëta kufitare—dhe stabilitetin financiar—meqenëse dërgesat financojnë depozitat dhe përdoren për të ripaguar kreditë.

- **Kredia bankare.** Një rrezik në lidhje me të janë politikën e kredidhënies të filialeve të bankave mëma të eurozonës - tri bankat më të mëdha të Kosovës ndodhen në eurozonë. Politika të tilla mund të nxiten nga presionet për të ruajtur kapitalin për grupin e konsoliduar bankar. Megjithatë, rënia e mundshme e aktivitetit të tyre kredidhënës mund të kompensohet pjesërisht nga bankat turke dhe shqiptare të cilat kanë fituar tregje tash së fundi.⁴
- **Rreziku politik.** Kërcënimi më i madh ndaj perspektivës afat-mesme janë politikën që do të minonin stabilitetin makroekonomik dhe konkurrencën. Ndërsa implementimi i politikës ka qenë shumë i disiplinuar në dy vitet e fundit, rreziku i politikave që reagojnë ndaj presioneve politike afat-shkurtra, por që mund të shkaktojnë dëm në një afat të gjatë, është i konsiderueshëm, veçanërisht në kontekstin e fushatave elektorale. Një nga çështjet në fjalë është rritja e rrogave në sektorin publik prej 30-50 për qind në prag të fushatës të 2010 që detyroi SBA e mëparshme të Kosovës të dilte në mënyrë të pakthyeshme nga shinat.

Share of Loans to Industry, 2012

Sources: Central Bank of Kosovo; and IMF staff calculations.

DISKUTIMET E POLITIKAVE

A. Modeli i rritjes i Kosovës dhe konkurrenca

8. Autoritetet dhe stafi ranë dakord që ekonomia e Kosovës është jashtë mase e varur nga hyrjet nga diaspora (Figura 1). Ndërsa këto të hyra mbështesin të ardhurat, ato financojnë më shumë konsumin dhe investimet në jo të tregtueshmet, si pasuritë e patundshme ose shërbimet dhe kontribuojnë pak në ndërtimin e kapaciteteve të prodhimit. Eksporti i mallrave është më pak se 10

⁴ Shih Katrorin 1 të Raportit të FMN për Vendet (IMF Country Report) 13/113 për hollësitë. Rreziqet e tjera bankare të përhapura gjerësisht në Evropën në Zhvillim janë më pak të theksuara. Filialet e bankave financohen në pjesën më të madhe nga depozitat, prandaj dhe nuk ka rrezik për tërheqjen e fondeve mëma. Ekspozimi i aseteve ndaj mëmave është gjithashtu minimale, pjesërisht sepse ligji i ri bankar parashkruan që ekspozimet ndaj palëve në fjalë, përfshi vendin në grup, të zbriten plotësisht nga kapitali.

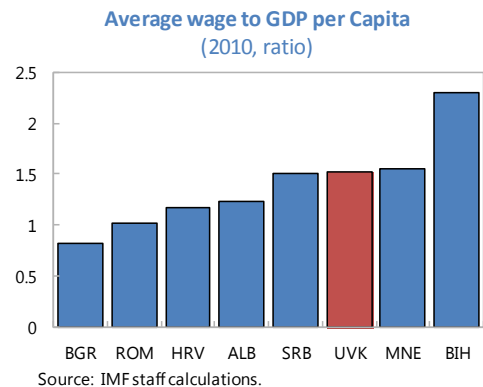
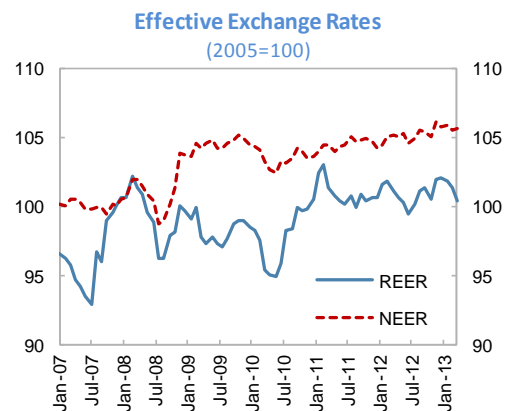
për qind e GDP dhe është i përqendruar në sektorët me komponent me një vlerë të shtuar të ulët, veçanërisht metalet. Kjo strukturë e çekuilibruar e ekspozon ekonominë jo vetëm ndaj zhvillimeve në vendet ku banon diaspora, por gjithashtu hedh dyshim mbi qëndrueshmërinë afat-gjatë të modelit të rritjes në rast se diaspora do të bëhej më pak e lidhur me Kosovën.

9. Ndërsa kufizimet e të dhënave komplikojnë vlerësimin e konkurrencës së jashtme, stafi argumentoi se treguesit disponibël japin një pamje aspak të favorshme (Katrori 6, Figura 2).⁵ Norma reale efektive e këmbimit (REER) bazuar në CPI ka ndryshuar pak që prej konsultimit 2011 Artikulli IV, por evolucioni i saj reflekton më së shumti çmimet e importit dhe prandaj ka pak rëndësi për

konkurrencën.⁶ Pagat janë modeste në terma nominale por të ngritura po të maten me masën e prodhimit, gjë që sugjeron një mbivlerësim të REER.⁷ Mungesa e konkurrencës së pagave përforcohet nga pengesat strukturore, si infrastruktura publike e mangët, qeverisja e dobët dhe mjedis i vështirë biznesi. Marrëdhëniet e pazgjidhura me Serbinë dhe njohja jo e plotë ndërkombëtare gjithashtu i pengojnë investitorët.

10. U ra dakord se nevojitet një strategji koherente për të përmirësuar konkurrencën, për të nxitur zhvillimit e sektorit të tregtueshëm dhe për të shtruar themelet për rritjen mbështetur në forcat e veta.

Shtyllat kryesore të një strategjie të tillë do të përfshinin (i) investimet në infrastrukturë dhe arsim, (ii) reformat për të forcuar klimën e biznesit, (iii) iniciativat për të mbështetur zhvillimin e ndërmarrjeve të vogla dhe të mesme (SME), dhe (iv) kufizimin e pagave dhe ruajtjen e tregjeve fleksibël të punës — të cilat janë veçanërisht kritike duke pasur parasysh euronizimin e njëanshëm të Kosovës që kufizon instrumentet e autoriteteve për të reaguar ndaj goditjeve.

⁵ Përgjithësisht, të dhënat janë të përshtatshme për mbikëqyrjen ndërsa përpilimi i të dhënave vazhdon të përmirësohet. Megjithatë, mbeten dobësi në disa fusha, përfshi GDP të lidhur me prodhimin, të dhënat e tregut të punës dhe statistikat e sektorit të jashtëm. Shih aneksin informativ mbi të dhënat statistikore për hollësi.

⁶ REER bazuar në CPI mund të çojë në drejtim të gabuar: rritja e çmimeve të ushqimeve të importuara nga 2006/07 ndoshta rriti konkurrencën e prodhuesve të produkteve ushqimore vendase por rriti vlerën e REER (për një pjesë të madhe të ushqimeve të shportës CPI).

⁷ Ka të dhëna se dërgesat rrisin pagat më të ulëta (reservation wages). Në këtë rast, nivelet e pagave të larta do të reflektonin faktorët realë në vend të rixhiditeve nominale, dhe mund të mos rregulloheshin nëpërmjet zhvlerësimit nominal (me ç' rast do t'i kërkonte Kosovës të hiqte dorë nga përdorimi i euros).

11. Strategjia mund të ndërtohet mbi hapat që po ndërmarrin tashmë autoritetet, veçanërisht:

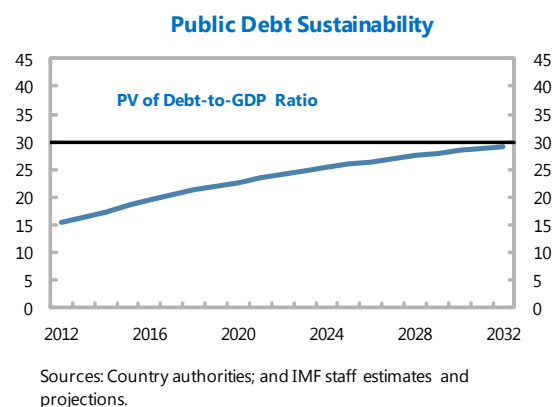
- **Pothuaj 40 për qind e buxhetit të qeverisë kalohet për shpenzimet kapitale**, përfshi programin ambicioz të qeverisë për të ndërtuar autostradën. Qeveria po punon gjithashtu me Bankën Botërore për të përmirësuar furnizimin me energji.
- **Iniciativat për të kanalizuar regjistrimin e biznesit dhe për të mbrojtur investitorët** që ndihmuan Kosovën të ngjitej 30 shkallë në raportin e Bankës Botërore "Bërja e Biznesit" 2013. Qeveria ka iniciuar gjithashtu një strategji zhvillimi për SME që ka për qëllim të përmirësojë aksesin ndaj financave dhe forcimin e konkurrencës së tyre, in bashkëpunim me donatorët.
- **Përmirësimet në klimën politike rajonale dhe integrimi më i afërt me Bashkimin Evropian (BE)** Në veçanti, autoritetet presin të hyjnë në negociata për një marrëveshje të stabilizim-asociimit me BE në gjysmën e dytë të 2013 ose fillimit të 2014.

Stafi vuri në dukje se suksesi i këtyre iniciativave mund të minohej nga masat jo konsistente, kundërbalancuese si rritja tej mase e pagave në sektorin publik.

B. Qëndrueshmëria fiskale

12. Në dy vitet e fundit, Kosova ka rivendosur një pozitë fiskale të qëndrueshme (Tabela 6).

- **Rregullimi strukturor.** Qeveria implementoi rregullimin e rreth 2½ për qind të GDP në 2011-13 nëpërmjet një përzierje të masave për të ardhurat dhe reformave strukturore që kursejnë shpenzimet, veçanërisht në sektorin e energjisë. Situata fiskale pasuese është e qëndrueshme, po qe se shpenzimet kapitale, që janë lëkundur mjaft në vitet e fundit, duke pasqyruar pjesërisht projektet ambicioze të infrastrukturës, konvergohen në rreth 10 për qind të GDP.
- **Rregulli fiskal.** Për të kyçur rregullimin e arritur sipas SBA, politika fiskale duke filluar nga 2014 do të ankorohet nga një rregull fiskal që pritet të hyjë në fuqi në fillim të korrikut. Rregulli fiskal përcakton një tavan për deficitin e përgjithshëm qeveritar prej 2 për qind të GDP, në përputhje me borxhin publik bruto në ose nën 30 për qind të GDP. Projektet kapitale përjashtohen nga tavanin nëse (i) ato financohen nga faturat e privatizimit dhe (ii) bilanci bankar qeveritar kapërcen kufirin minimal prej 4½ për qind të GDP.⁸

⁸ Shih Katrorin 3 të raportit të stafit mbi rishikimin e 4 të SBA.

- **Financimi.** Në një afat të mesëm, deficiti fiskal pritet të financohet kryesisht nëpërmjet emetimit të letrave me vlerë. Tregu qeveritar i bonove të thesarit - i ngritur vetëm në 2012 - ka filluar mbarë, me një emetim neto prej 1½ për qind të GDP në 2012, maturime deri në një vit, dhe rendimente nominale midis ½ dhe 3½ për qind. Bonot e thesarit janë blerë në shumicën e tyre nga bankat vendase. Megjithatë, mund të duhen pak vite deri sa tregu të jetë mjaftueshëm për të mbuluar nevojat financiare të qeverisë në mënyrë të qëndrueshme.

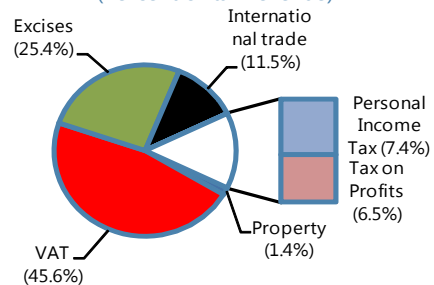
13. Autoritetet dhe stafi diskutuan sfidat ndaj politikës së të hyrave. Stafi argumentoi se struktura e të hyrave qeveritare ishte efikase, por do të duhet reformimi ndërkohë që Kosova integrohet më shumë me BE dhe zhvendoset drejt rritjes me forcat e veta.

- **Struktura.** Të hyrat e qeverisë priren të mbështeten thellë në drejtim të taksave indirekte, me më tepër se 80 për qind të prurjeve që vijnë nga VAT, akcizat dhe taksat doganore. Kjo strukturë është e përputhur mirë me natyrën e ekonomisë së Kosovës që mbështetet fort në importet dhe transfertat dhe ka provuar që është efikase për të hyrat, më së shumti në saje te sistemit VAT të Kosovës të hartuar mirë (Katrori 7).

- **Sfidat.** Stafi sugjeroi se sfidat përpara përfshijnë (i) zëvendësimin e detyrimeve me ecjen përpara drejt integritimit me BE, dhe (ii) kalimin gradual drejt taksimit direkt me rritjen e prodhimit vendas. Humbja e të hyrave nga taksat e tregtisë mund të zëvendësohet, të paktën në një afat të shkurtër, nga VAT, sepse norma e VAT në Kosovë është midis më të ulëtave në rajon. Forcimi i taksimit të drejtpërdrejtë, ndërsa është i dëshirueshëm, është politikisht dhe nga ana administrative më i vështirë. Opsionet përfshijnë zgjerimin e bazës mbi taksën e të ardhurave, duke rishikuar normat relativisht të ulëta të taksave direkte dhe forcimin e përdorimit të taksës mbi pronën nga qeveritë lokale.

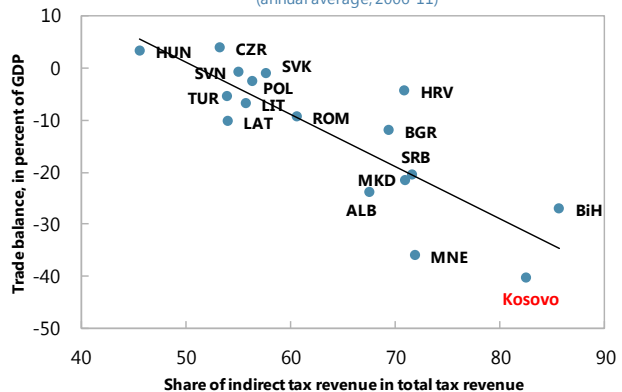
- **Reagimi i autoriteteve.** Autoritetet ranë dakord në pjesën më të madhe me analizat e stafit por vunë në dukje rëndësinë e daljes graduale nga humbjet nga taksat nëpërmjet marrëveshjeve të tregtisë së lirë në të ardhmen—veçanërisht me Turqinë dhe BE. Ata vunë në dukje gjithashtu uljen e kufirit të VAT si një alternativë të rritjes së normës, duke argumentuar se kapaciteti në administrimit e taksave është rritur në një pikë ku kjo bëhet e realizueshme.

Kosovo: Tax structure, 2006-2011
(Percent of tax revenue)

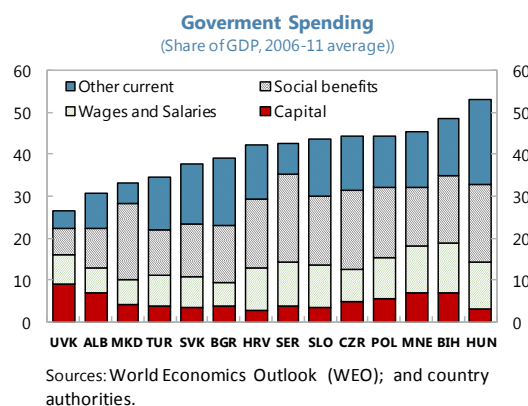
Source: World Economics Outlook (WEO); and country authorities.

Revenue Structure and Structure of the Economy
(annual average, 2006-11)

14. U ra dakord se struktura e shpenzimeve në sektorin publik është i favorshëm për rritje, por mund të ketë vështirësi në ruajtjen e saj duke pasur parasysh nevojat e ngutshme sociale.

Shpenzimet e qeverisë janë modeste në krahasim me simotrat dhe të prirura mjaft ndaj investimeve publike. Ndërsa kjo strukturë është mbështetëse për zhvillimin ekonomik, mund të jetë e pashmangshme që zarfi aktual i shpenzimeve (spending envelope), me kalimin e kohës do të ngjasë më shumë me ato të vendeve fqinje.⁹ Stafi theksoi nevojën për të menaxhuar këtë proces në mënyrë të rregullt, në vend që të reagojë ad hoc ndaj presionit të shpenzimeve.

15. Më në përgjithësi, stafi nxiti për të vazhduar praktikën e planifikimit të kujdesshëm buxhetor dhe kostos për të parandaluar iniciativat e harxhimeve të pa financuara. Ndërsa sipas SBA, iniciativat e shpenzimit vazhdojnë vetëm pas llogaritjes së plotë të kostos —shembujt përfshijnë reformën shëndetësore dhe rritjen e pensioneve bazë —vazhdimisht ka pasur propozime për përfitime me impakte buxhetore të panjohura. Stafi vuri në dukje shembujt e vendeve fqinjë ku përfitimet e hartuara keq kanë krijuar pesha buxhetore që kapërcejnë kapacitetin financiar të sovranit.

16. Autoritetet dhe stafi diskutuan nivelin e përshtatshëm të bilancit bankar të qeverisë në bankën qendrore. Në ekonominë e euroizuar në mënyrë të njëanshme, bilanci bankar është mjete kryesor për të ruajtur nivelin e përshtatshëm të rezervave dhe prandaj për të siguruar si sektorin publik dhe sistemin financiar kundër goditjeve të likuiditetit..

- **Njësia matëse e SBA.** Njësia matëse për mjaftueshmërinë e bilancit bankar sipas SBA—e dalë nga një rregull i përgjithshëm për rezervat në vendet me një normë shkëmbimi fikse—bilanc të rekomanduar rreth 7 për qind të GDP. Autoritetet vunë në dukje se bilanci bankar duhej të aprovohej me çdo buxhet, dhe se ishte vështirë të mbrohej politikisht një nivel i lartë, duke marrë parasysh nevojat e ngutshme për kapital dhe shpenzime sociale. Ata argumentuan se minimalja e përshkruar në legjislacionin e rregullit fiskal—4½ për qind e GDP—ishte më e realizueshme.
- **Alternativat.** Ndërsa stafi pa vend për uljen e njësisë matëse relative me nivelin e rekomanduar sipas SBA (Katrori 8), ai inkurajoi eksplorimin e pensioneve për të financuar një pjesë më të madhe të rezervave nga burime të tjera se sa depozitat qeveritare, me qëllimin për “depolitizimit” të rezervave të likuiditetit. Propozimi i FSAP 2012 për të financuar rritjet në ndihmën emergjente për likuiditet (ELA) për bankat nëpërmjet një premiumit bankar është një

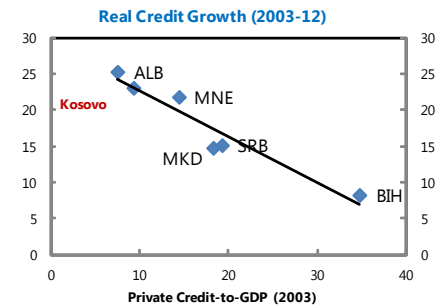
⁹Pjesa relativisht e vogël e shpenzimeve sociale reflekton pjesërisht sistemin pensional të Kosovës të mbështetur në tri shtylla - vetëm "Shtylla I" modeste e pensionit publik paguhet nga buxheti, ndërsa shumica e simotrave kanë sisteme pensionale bazuar në PAYG. Banka Botërore po analizon modelet e shpenzimeve publike në kontekstin e rishikimit të vazhdueshëm të shpenzimeve publike nga ana e vet.

hap në këtë drejtim. Autoritetet ranë dakord, dhe kanë filluar punën përgatitore për një premium bankar ELA (€118).

C. Zhvillimi i sektorit financiar

17. Ndërsa sektori bankar i Kosovës është rritur me shpejtësi në dekadën e fundit, dobësitë në zbatimin e kontratave përbën një pengesë në zhvillimin financiar në të ardhmen

(Katrori 9, Figura 3). Kosova doli nga lufta civile në Jugosllavi pa një sektor bankar funksional. Në vitet 2000, Kosova e mori veten me shpejtësi: rritja e kreditit dhe depozitave ishin nga më të lartat në rajon, me ndërhyrjen kryesisht në filialeve të bankave mëmë në eurozonë, dhe e ndihmuar nga adoptimi i njëanshëm i Kosovës i euros. Kohët e fundit ky proces është ngadalësuar, gjë që sugjeron se mund të jetë arritur një pikë ngopjeje. Për më tepër, segmente të tjera të sistemit financiar - në veçanti tregjet e sigurimeve dhe letrave me vlerë- mbeten të pazhvilluara. Progresi në efikasitet - i matur nga përhapja e normës së interesit kredi-depozitë - ka qenë i ulët. Bankat kanë raportuar se zbatimi i dobët i kontratave ka kontribuar në përhapjen e ndërmjetësimit dhe ka penguar zhvillimin e produkteve të reja bankare, si kredidhëniete hipotekare afatgjata.¹⁰

Source: International Financial System ; and IMF staff calculations.

18. Autoritetet dhe stafi ndoqën analizën dhe rekomandimet e politikës të misionit FSAP 2012.

- **Qëndresa ndaj goditjeve.** Rezultatet e FSAP sugjerojnë qëndresën e sistemit bankar ndaj një game të gjerë të tronditjeve, përfshi turbulencat në eurozonë (Katrori 10). Megjithatë mbeten xhepat e dobëta, kryesisht nga përqendrimi i kredive dhe depozitave në disa banka, mospërputhja e maturimeve, si dhe ekspozimi i jashtëm i aseteve.
- **Mbikëqyrja.** Ndërsa FSAP lavdëroi bankën qendrore për një shkallë të lartë profesionalizmi në mbikëqyrjen bankare, ai vuri në dukje një fokus relativisht të ngushtë në rrezikun e kreditit. Stafi argumentoi, dhe autoritetet ranë dakord, se ky fokus ishte i përshtatshëm për tani, por se është e dëshirueshme një mbikëqyrje më gjithëpërfshirëse e bazuar në rrezikun. Stafi gjithashtu argumentoi në favor të zhvillimit të një kuadri të politikës makro të kujdesshme, duke marrë parasysh euroizimin e njëanshëm të Kosovës dhe mungesën e një politike monetare të pavarur.
- **Kuadri ligjor dhe institucional.** FSAP vuri në dukje progresin e rëndësishëm qysh prej konsultimeve 2011 Artikulli IV veçanërisht miratimi i Ligjit për Bankat në 2012 që forcon

¹⁰ Sipas Raportit për Stabilitetin Financiar 2012 të QBK kostoja e rrezikut të kreditit përbën një komponent të rëndësishëm të diferencës së normave të interesit (spreads). Më tej, vlerësimi i 2012 i Bankës Botërore për Paftësinë Pagueuse dhe të Drejtat e Kreditorit vuri në dukje dobësitë ligjore dhe institucionale. Autoritetet po punojnë me Bankën Botërore për të përmirësuar regjistrimin e pronave dhe rezolucionin NPL, dhe e USAID për forcimin e procesit gjyqësor për zbatimin e kontratave dhe krijimin e tregut hipotekar.

standardet e qeverisjes bankare dhe forcën e vendosmërisë dhe krijimin e një fondi special të rezervave (SRF) për ELA nën kontrollin ekskluziv të bankës qendrore. FSAP rekomandoi hapat për të forcuar më tej kuadrin e menaxhimit të krizës, në veçanti rritjet në të ardhmen të financimit të ELA nëpërmjet një premium bankar.

Shumica e rekomandimeve janë pranuar në kontekstin e SBA. Për propozimet më sfiduese nga ana teknike, përfshi mbikëqyrjen bazuar në rrezikun, kuadrin e politikës makro të kujdesshme, dhe premiumin bankar ELA, kërkohet ndihma teknike dhe pritjet që ajo të jepet në 12 muajt e ardhëm.

VLERËSIMI I STAFIT

19. Ekonomia e Kosovës ka performuar shumë mirë në përballje me erërat e kundërta që fryjnë nga kriza globale financiare si dhe turbulencat në eurozonë. Qysh prej fillimit të krizës financiare të 2007, rritja reale vjetore e GDP nuk kë rënë kurrë nën dy për qind, dhe rritja mesatare ka qenë midis më të lartave në Ballkanin Perëndimor. Megjithatë, qëndrueshmëria ndodh për shkak të bashkimit të një sërë rrethanash, që ka gjasa të mos ruhet. Ekonomia e Kosovës varet shumë në FDI dhe dërgesat nga diaspora që jeton në pjesën më të madhe në Gjermani dhe Zvicër. Ndërkohë që ekonomitë e këtyre vendeve janë mbajtur mirë, hyrjet nga diaspora kanë qenë të qëndrueshme dhe prandaj kanë vazhduar të mbështesin të ardhurat familjare dhe kërkesën në vend. Megjithatë, ekspozimi i Kosovës ndaj ekspozimit të jashtëm mund të kthehet në rrezik, në rast se do të ndryshonte perspektiva e vendeve pritëse të diasporës, ose në rast se diaspora do të bëhej më pak e lidhur me Kosovën. Për tu siguruar nga rreziqe të tilla duhet zhvillimi i një sektori të fortë të tregtueshëm që do të mbështeste rritjen me forcat e veta.

20. Qysh prej konsultimeve Artikulli IV 2011, Kosova ka bërë hapa të rëndësishëm drejt normalizimit të marrëdhënieve ndërkombëtare. Forcimi i klimës për investitorët, investimet në infrastrukturë, politikat e kujdesshme për pagat e sektorit publik qysh prej 2011, zhvillimi i SME dhe korniza fiskale bazuar në rregulla për përcaktimin e niveleve të rrogës minimale¹¹ të gjitha tregojnë në drejtimin e duhur, ashtu sikurse dhe hapat e fundit për të normalizuar marrëdhëniet me vendet e rajonit dhe për të integruar Kosovën më tepër me BE. Ndërsa ka disa tregues që këto përpjekje po japin frytet e veta, veçanërisht faktet e paprovuara për zëvendësimin e importeve për mallrat e konsumit, rritja e konkurrencës dhe ndërtimi i një sektori të tregtueshëm është një proces afatgjatë që kërkon durim dhe këmbëngulje nga ana e politikëbërësve. Strategjia e konkurrencës e Kosovës mund të rforcohet në mënyrë të dobishme për të forcuar edukimin dhe trajnimin.

21. Kosova ka bërë gjithashtu hapa të mëdha përpara drejt qëndrueshmërisë fiskale. Në dy vitet e kaluar, gjendja e qëndrueshme buxhetore është rikthyer nëpërmjet një përzjerje të masave për të hyrat dhe reformave strukturore për shpenzimet-kursimet. Buxhetet e ardhme do të drejtohen nga korniza fiskale bazuar në rregulla. Megjithatë, korniza duhet të plotësohet nga praktikatat e shëndosha fiskale, veçanërisht iniciativat për koston dhe planifikimin e shpenzimeve, në lidhje si me shpenzimet sociale, ku politikëbërësit duhet tu rezistojnë joshjeve për të vepruar ad hoc

¹¹ Shih Katrorin 4 të raportit të stafit mbi rishikimin e 4 të SBA për hollësi.

ndaj presioneve të shpenzimeve dhe projekteve të investimeve, si programi ambicioz i qeverisë për ndërtimin e autostradave. Përndryshe, detyrimet e pa financuara të shpenzimeve mund të venë në rrezik arritjet me shumë shpejtësi. Shmangia e pasojave të tilla është një përgjegjësi e përbashkët e të gjithë aksionarëve.

22. Sfidat e ardhme ndaj politikës së të ardhurave kërkon përgatitje të kujdesshme.

Spektori publik mbështetet shumë në taksat indirekte, gjë që është e mirë tani për tani duke marrë parasysh strukturën shumë të varur të ekonomisë nga transfertat dhe importet. Megjithatë, duke parë përpara, detyrimet doganore duhet të zëvendësohen ndërkohë që Kosova integrohet më afër me fqinjët e saj, përfshi BE; dhe qeveria duhet të forcojë aftësinë e saj për të taksuar ekonominë vendase ndërkohë që modeli i rritjes i Kosovës kalon nga vartësia në transfertat te prodhimi vendas. Rekomandimet e misionit të asistencës teknike të FMN të 2011 për politikën tatimore, rritja e taksave mjedisore dhe akcizat e duhaneve, zgjerimi i bazës tatimore dhe rritja e progresivitetit; si dhe rritja graduale e taksave mbi të ardhurat dhe pronës nga nivelet aktuale të ulëta, mbeten në rend të ditës.¹²

23. Bilanci bankar i qeverisë është një rezervë kritike e kujdesshme që ka nevojë të ruhet me kujdes. DysHEMEJA në bilancin bankar në kornizën fiskale bazuar në rregulla prej 4½ për qind të GDP është në diapazonin më të ulët të niveleve që mund të konsiderohen të përshtatshme. Qeveria duhet të ketë si objektivi kapërcimin e kësaj dysHEMEJE kur parashikon detyrimet e mëdha të pagesave, si projektet e investimeve shumëvjeçare ose detyrimet për shërbimin e borxheve. Qeveria dhe banka qendrore duhet gjithashtu të vazhdojnë të eksplorojnë opsionet për të financuar një pjesë të rezervave nga burimet jo qeveritare, veçanërisht në premium mbi bankat për të financuar rritjet në të ardhmen të fondit special të rezervave për ndihmën emergjente të likuiditetit.

24. Sektori financiar i Kosovës është rritur me shpejtësi në dekadën e fundit, por duket se ka arritur një pikë ngopjeje ku progresi i mëtejshëm kërkon forcimin e institucioneve. shtrirja e sektorit bankar është tani në ose madje mbi nivelet e vendeve me karakteristika të ngjashme. Në të njëjtën kohë, spread-et e ndërmjetësimit të kreditit mbeten të larta, duke pasqyruar një rrezik më të madh të kredisë dhe zbatim të ngadalshëm dhe të paplotë të zbatimit të kontratave nga sistemi gjyqësor.

25. Vigjilenca këmbëngulëse e mbikëqyrjes, e ushtruar nga një bankë e fortë dhe e pavarur, është kritike për ruajtjen e stabilitetit të sektorit bankar. Bankat shfaqin përgjithësisht rezerva kapitali të mjaftueshme dhe rentabilitet, një nivel modest të kredive jo performuese dhe rezerva likuide të larta. Ato kanë shmangur financimin e imbalancave tipike për shumë vende të tjera të Evropës në zhvillim. Duke parë përpara, kërkohet një lëvizje graduale drejt një mbikëqyrjeje gjithëpërfshirëse bazuar në rrezikun dhe zhvillimi i një kuadri të politikës makro të kujdesshme për të frenuar rreziqet financiare. Hapa të lavdërueshme janë marrë për të forcuar rrjetin e sigurisë financiare; prioritetet përfshijnë ngritjen e një mekanizmi financues permanent për SRF.

¹² Shih Katrorin 5 të raportit të FMN për vendet (IMF Country Report) 12/100 për hollësitë.

26. Rekomandohet që konsultimet e tjera Artikulli IV me Kosovën të zhvillohen në përputhje me dispozitën e Vendimeve Nr. 14747-(10/96).

Katrori 1. Të dhënat e rritjes së Kosovës në perspektivë

Ekonomia e Kosovës u rrit me një mesatare prej 4.3 për qind në dekadën e fundit (2003-2012), gjë që e vendos Kosovën në majë të rajonit. Krahasimi duket edhe më i favorshëm kur zgjidhen perioda bazë pak më të ndryshme.

Megjithatë, **ekziston një perceptim i përhapur gjerësisht se rritja ka qenë e pamjaftueshme për të gjeneruar përmirësime të kënaqshme në standardet e jetesës.** Disa faktorë mund të kontribuojnë në këtë perceptim.

- **Rritja e popullsisë.** Me 1.5 për qind, rritja vjetore e popullsisë së Kosovës është më e larta në rajon. *GDP reale* për frymë u rrit me 2.8 për qind në 2003-12, që nuk del në pah.

- **Zhvillimet negative të çmimeve të importit.**

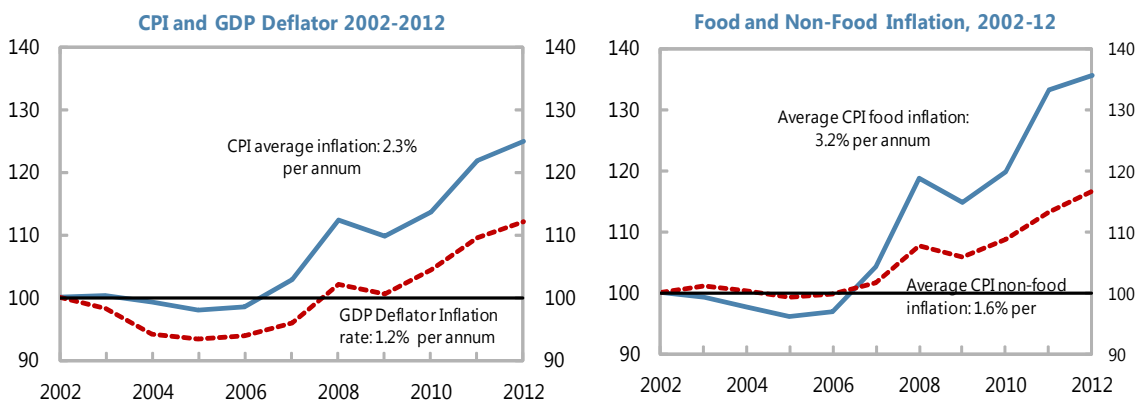
Indeksi i çmimeve të konsumit u rrit më shpejt se deflatori i GDP (mesatare vjetore 2.3 për qind kundrejt 1.2 për qind), ndërkohë që inflacioni i çmimeve të

Average 2003-2012	ALB	MKD	MNE	ROM	SRB	BUL	UVK
GDP growth	4.7	3.3	3.6	3.5	2.7	3.5	4.3
Pop growth rate	0.5	0.2	0.1	-0.2	-0.4	-0.7	1.5
GDP per capita	4.3	3.0	3.5	3.7	3.1	4.3	2.8
GDP deflator change	3.3	3.3	5.6	10.9	10.1	5.3	1.2
Average Inflation	2.5	2.4	4.1	7.6	10.0	5.3	2.3
Difference CPI and GDP Defl. Chang	-0.8	-0.9	-1.4	-3.3	0.0	0.0	1.1
Adjusted GDP per capita	5.0	3.9	5.0	7.0	3.1	4.2	1.7

Source: IFS; and IMF Staff Computations

importit uli fuqinë blerëse të popullsisë. Kosova u dëmtua më keq nga ky ndryshim relativ i çmimeve se sa vendet fqinje. Një tregues i përafërt për përmirësimin në standardet mesatare të jetesës është rritja reale e GDP për frymë e përshtatur për diferencën midis rritjes në CPI dhe deflatorit GDP.¹ Ky tregues e vendos Kosovën në fund të rajonit.

- **Çmime më të larta për ushqimin dhe energjinë.** Çmimet ushqimore dhe ato të energjisë u rritën madje më shumë se mesatarja CPI, veçanërisht nga 2007. Këto mallra kanë për tendencë të konsumohen në mënyrë disproporcionale nga familjet me të ardhura të ulëta, gjë që sugjeron se kosovarët më të varfët vuajtën më keq se sa popullsia mesatare.

Sources: Kosovo authorities; and IMF staff calculations.

^{1/} Një alternativë do të ishte analiza e drejtpërdrejtë e konsumit real. Qasja me bazë CPI u zgjodhe meqenëse indeksi CPI konsiderohet më i besueshëm se sa deflatori i konsumit.

Katrori 2. Mjedisi i jashtëm dhe rritja e Kosovës

Kosova është ndikuar më pak nga zhvillimet e jashtme të pafavorshme të kohëve të fundit se sa simotrat e veta. Në vazhden e krizës financiare globale, rritja ekonomike e Kosovës u ngadalësua por mbeti pozitive, ndërsa pjesa më e madhe e Ballkanit Perëndimor rrëshqiti në recesion.

Një faktor kyç për qëndresën e Kosovës ka qenë ekspozimi i saj ndaj Gjermanisë dhe Zvicrës, si dhe pothuaj mungesa e lidhjeve financiare dhe ekonomike me vendet në krizë. Ky model nxirret nga korrelacionet e rritjes në të gjithë vendet për 2001-2011.^{1/} Aktiviteti ekonomik lidhet me atë të Gjermanisë dhe Zvicrës por e palidhur me aktivitetin ekonomik të pjesës tjetër të eurozonës. Në të kundërt, rritja e vendeve të tjera të Ballkanit Perëndimor është e lidhur ngushtësisht me aktivitetin e eurozonës, përjashtoj Gjermaninë.

Qëndresa lidhet me dërgesat dhe të hyrat e tjera

nga diaspora, rreth 60 për qind e së cilës banon në Gjermani dhe Zvicër (shih gjithashtu Katrorin 3).

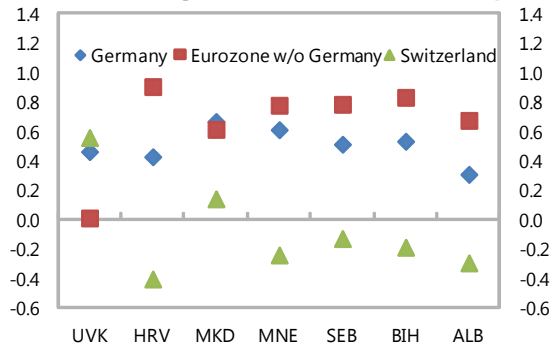
Dërgesat e regjistruara, të cilat në rreth 14 të GDP, janë më të lartat në Ballkanin Perëndimor, financuan rreth 40 për qind të deficitit tregtar gjatë 2004-2012. Këto të prura kanë mbetur mjaft të qëndrueshme si në 2008-09 ashtu dhe në 2012.

Vartësia e Kosovës, si dhe dobësia e saj, nga zhvillimet në vendet pritëse, konfirmohet nga vektori-autoregresionet. Tronditja e rritjes tremujore në Gjermani ndikon në importet e Kosovës me një ose ndoshta tre faktorë (importet përdoren si proksi për kërkesat në vend). Ka gjithashtu impakte të rëndësishme mbi rritjen e kreditit dhe depozitave.^{2/}

^{1/} Të dhënat janë për rritjen vjetore në GDP nominale, të shprehur në euro.

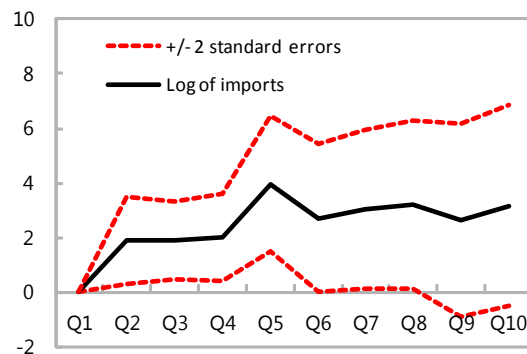
^{2/} Bazuar në një model VAR për rritjen tremujore nominale të treguesve me frekuencë të lartë disponibël, janë vlerësuar treguesit me frekuencë të lartë të ekonomisë së Kosovës (importet, kredia bankare ndaj sektorit privat, dhe depozitat në sistemin bankar), si dhe GDP e Gjermanisë (si një proksi për kushtet ekonomike në vendet pritëse të diasporës), për 2002Q4–2012Q4.

Nominal GDP growth correlations with Europe

Sources: World Economic Outlook and IMF staff calculations.

Spillovers from a shock to activity in Germany 1/

Sources: Statistical Agency of Kosovo, IMF staff calculations.

1/Shows an impulse-response function tracing out the accumulated impact (in percent) of a one percent shock to the GDP growth rate of Germany on Kosovo's imports (in logs).

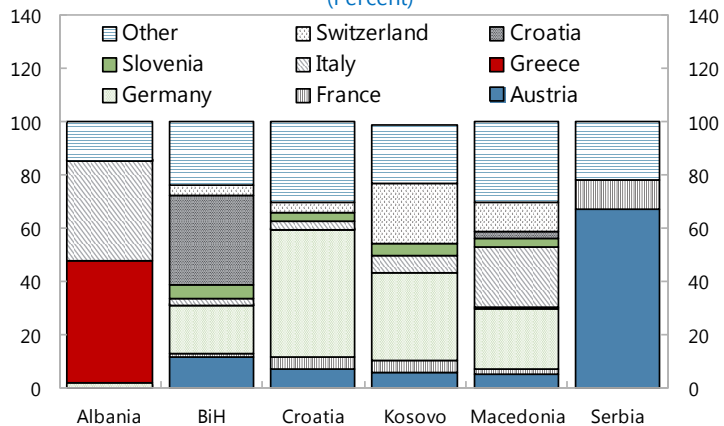
Katrori 3. Determinantët e dërgesave

Dërgesat luajnë një rol të rëndësishëm në mbështetje të aktivitetit ekonomik të Kosovës. Prandaj të kuptuarit e faktorëve që vënë në lëvizje dërgesat është dhe çelësi për të analizuar dinamikat e rritjes.

Elasticitetet e dërgesave ndaj ndryshimeve në vendet pritëse dhe në atdhe vlerësohen, duke përdorur të dhënat e panelit për 6 vendet e Ballkanit për 1999-2011. Konkretisht, dërgesat regresohen mbi GDP për frymë të atdheut dhe vendit pritës.

GDP e vendit pritës përafrohet GDP të eurozonës (EA), meqenëse emigrantët e Ballkanit janë të përhapur në mënyrë jo të barabartë në vende të ndryshme të EA. Gjermani ishte burimi kryesor për dërgesat në Kroaci, Kosovë dhe më pak në Bosnje-Hercegovinë dhe Maqedoni, ndërsa pjesa më e madhe e dërgesave të Serbisë e kanë origjinën në Austri. Dërgesat nga Greqia dhe Italia janë të larta për Shqipërinë dhe Maqedoninë.

Decomposition of Remittances by Source Country, 2011
(Percent)

Sources: World Bank Bilateral Remittances Matrix and Central Bank of Kosovo.

Të ardhurat për frymë të vendit pritës janë motori kryesor i dërgesave.

Ka të dhëna se për motiv altruist të dërgesave, si tregohet në koeficientin pozitiv në variabëlën e dallimit të të ardhurave (kolona 2) dhe koeficientin negativ të GDP për frymë të atdheut. (kolona 1): dërgesat e emigrantëve janë më të forta në kohën kur nivelet e të ardhurave në atdhe janë më të ulëta. Rezultatet ruhen në rast se ndonjë përafrohet për vendin pritës me GDP për frymë të Gjermanisë në vend të GDP për frymë të EA.

Determinants of Migrants' Remittance Transfers in the Balkans, 1999-2011

Dependent variable: Remittances per Capita _t	(1)	(2)
Home Country GDP per capita _(t-1)	-0.49*	
Host Country GDP per capita	2.67**	
Host-Home GDP per Capita diff _(t-1)		1.75**
Observations	68	68
R-squared	0.22	0.29
Country FE	YES	YES

^a*significant at 10 percent level; ^{**}significant at 5 percent level; ^{***}significant at 1 percent level.

^bAll variables are expressed in logarithmic terms. Regressions include constants and are estimated with robust standard errors. In equations including home country GDP on the right side, we use lagged values to attenuate reverse causality bias.

^cWe control for home and host real interest rates in regression (1) and for their differential (host-home) in regression(2) to capture the investment motive to remittances. The latter has the expected negative sign but is statistically insignificant.

Katrori 4. Statusi rekomandimeve 2011 Artikulli IV

Shumica e rekomandimeve ishin përfshirë në SMP (2011) dhe SBA (2012/13) të Kosovës. Veprimet e ndërmarra përfshijnë:

Politika fiskale

pozita fiskale e qëndrueshme—në përputhje me stabilizimin e borxhit publik në rreth 30 për qind të GDP—u rivendos në kontekstin e një programi konsolidimi 3 vjeçar .(*) Masat e përshtatjes përfshinin reformat strukturore për të ulur shpenzimet aktuale—veçanërisht subvencionet në sektorin e energjisë—si dhe masat për të hyrat bazuar në rekomandimet e misionit FAD TA 2011.

Një **kuadër fiskal bazuar në rregulla** ju paraqit kuvendim në mars 2013 dhe pritet që të hyjë në fuqi në fillim të korrikut.(*) Ai do të ankorojë politikën fiskale duke filluar nga 2014.

Iniciativat e reja të shpenzimeve paraprihen nga **vlerësimi i impaktit fiskal** që mbulon një periudhë të paktën 5 vjeçare.(*) Këto përfshijnë *inter alia* përfitimet e mundshme të veteranëve të luftës dhe autostrada R6 për në Maqedoni.

Qeveria është në drejtimin e duhur **për restaurimin e rezervave të likuiditetit**, në vartësi të shitjes së kompanisë së telekomunikacionit PTK një konglomerati gjermano-amerikan sipas planifikimit.

Një **treg i borxhit qeveritar** u krijua në 2012 dhe ka evoluar në mënyrë të favorshme, megjithëse madhësia e tij ende nuk mjafton për të mbuluar nevojat financiare të qeverisë. Ligji për Fondin Pensional u amendua në prill 2012 për të kufizuar ekspozimin e fondit pensional shtylla II ndaj borxhit publik.(*)

Politikat e sektorit financiar

Një **ligj i ri për bankat**, i miratuar në prill 2012, forcon rregullat e kujdesshme dhe rrit mundësinë e bankës qendrore të zgjidhë institucionet financiare.(*)

Një institucion për **ndihmë emergjente për likuiditet** (ELA)(NEL) u ngrit dhe u financua. Ligji mbi Menaxhimin e Financave Publike dhe Përgjegjësitë u përmirësua në qershor 2012 për t'i dhënë Bankës Qendrore kontroll ekskluziv ndaj institucionit ELA (NEL).(*)

Përmirësimet në ligjin e **sigurimit të depozitave**, të miratuara në dhjetor 2012, madhësinë e objektivit të fondit të sigurimit të depozitave (DIF)(FSD), dhe lejon përdorimin e burimeve FSD(DIF) për transaksionet P&A.(*)

Konkurrenca dhe zhvillimet në sektorin privat

Kuvendi miratoi një paketë prej 12 ligjesh për të **drejtuar regjistrimin e biznesit** dhe **mbrojtur investitorët**. Rangu i Kosovës në raportin e Bankës Botërore "Bërja e Biznesit" u përmirësua nga #126 në 2012 në #98 në 2013.

Privatizimet e PTK (telekomunikacionet) dhe KEDS (shpërndarja e energjisë) kanë për qëllim forcimin e infrastrukturës, ashtu sikurse dhe ndërtimi i autostradës R7 për në Shqipëri (parashikohet të përfundojë në 2013) dhe R6 drejt Maqedonisë (parashikohet të fillojë nga fundi i 2013)

Po përgatitet legjislacioni sekondar si parapërgatitje për vendosjen bazuar në rregullat të niveleve për **pagat minimale**.(*)

(*) Mbuluar me kusht sipas SMP ose SBA, respektivisht.

Katrori 5. Matrica e vlerësimit të rrezikut 1/

Rreziku	Impakti në se realizohet
<p>1. Politikat vendase</p> <p>... që do të minonin stabilitetin makroekonomik dhe/ose konkurrencën e jashtme.</p>	<p>Mesatar-i lartë</p> <p>Rreziku i politikave që reagojnë ndaj presioneve politike afatshkurtra por që mund të dëmtojnë në një afat të gjatë është i konsiderueshëm, veçanërisht në kontekstin e fushatave elektorale. Goditja do të binte më tepër mbi perspektivat e rritjes afatmesme se sa në parashikimin afatshkurtër.</p>
<p>2. Periudhë e zgjatur e rritjes me ritme më të ulëta në Evropë</p> <p>Delivrim më i madh nga se pritej ose surprizim negativ në rritjen potenciale</p>	<p>Mesatar</p> <p>Rritja më e ngadaltë në vendet pritëse të diasporës së Kosovës —përfshi Gjermaninë—do të ulte dërgesat dhe të hyrat e tjera, duke dëmtuar në këtë mënyrë kërkesën në vend.</p>
<p>3. Politika kredidhënëse të kufizuara</p> <p>... nga filialet e bankave me mëmat në vendet e eurozonës.</p>	<p>Mesatar –I ulët</p> <p>Goditja mund të zbutet nga bankat turke dhe shqiptare që kërkojnë të marrin pjesë të tregut.</p>
<p>4. Rishfaqja e stresit financiar në eurozonë.</p> <p>... ndezur nga ndalja apo mosplotësimi i angazhimeve politike kombëtare apo të eurozonës.</p>	<p>I ulët</p> <p>Kosova pothuaj nuk ka lidhje financiare apo eksporti me vendet në krizë.</p>

1/ Matrica e Vlerësimit të Rrezikut (RAM) tregon për evente që mund të ndryshonin materialisht trajektoren e referencës (skenari ka mjaft të ngjarë të materializohet sipas pikëpamjes së stafit të FMN). RAM pasqyron pikëpamjet e stafit mbi burimin e rreziqeve dhe nivelin e përgjithshëm të shqetësimit në kohën e diskutimeve me autoritetet.

Katrori 6. Konkurrenca e jashtme

Treguesit standard janë me dobi të kufizuar për të vlerësuar konkurrencën e jashtme të Kosovës.

REER me bazë CPI u zhvlerësua me rreth 4.5 për qind në 2004-2012, por ende ndikohet rëndësishëm nga çmimet e importit - veçanërisht ushqimeve- dhe siguron vetëm informacion të kufizuar për koston e prodhimit.

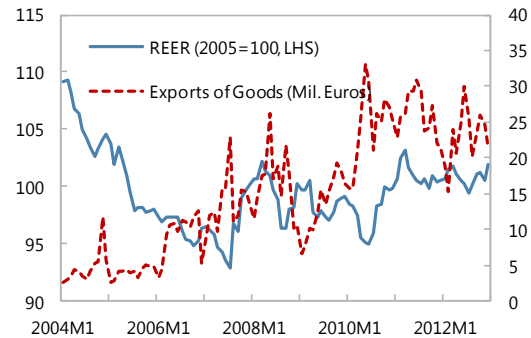
Eksportet e mallrave u rritën me një mesatare prej 25 për qind në vit në të njëjtën periudhë dhe pjesa e eksporteve të Kosovës si në BE dhe në botë u rrit, por kjo reflekton më së shumti rritjen e çmimeve për metalet, mallrat kryesore të eksportit për Kosovën. Nuk ekziston një njësi matëse për koston e punës REER.

Një qasje më premtuese është analiza direkte e pagave.

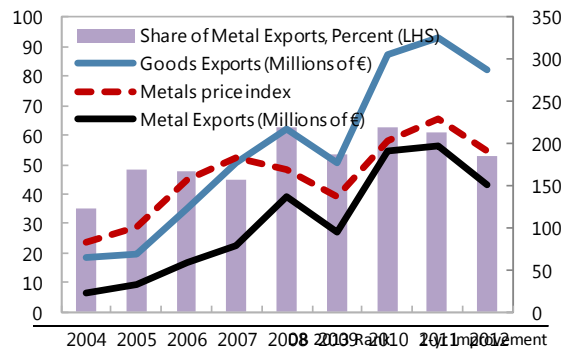
Ndërsa pagat nominale mbeten relativisht të ulëta, kostoja e punës—e përafëruar me pagat mesatare relative me GDP për frymë—duket e rritur në krahasim me simotrat. GDP e Kosovës për frymë është më e ulëta në Ballkan, ndoshta reflekton rendimentin e ulët të punës. Më pak se 10 për qind e popullsisë së aftë për punë kishte arsim të lartë dhe më pak se 40 kishte arsim të mesëm në 2009, gjë që pasqyron pjesërisht shkëputjen e arsimit për shqiptarët etnikë në vitet 1990.

Dobësitë në mjedisin e biznesit pengon më tej konkurrencën.

Në 2013, Banka Botërore e radhiti Kosovën të 98 (nga 185 vende) për sa i përket “lehtësisë për të bërë biznes”. Megjithatë, radhitja e Kosovës u përmirësuar me 30 shkallë në krahasim me 1012. Përmirësimet u bënë në pjesën më të madhe në kategoritë ku Kosova kishte ecur dobët në 2012, si mbrojtja e investitorit, lehtësimi i lejeve të ndërtimit, dhe lehtësia për fillimin e biznesit. Sfida mbeten me zbatimin e kontratave dhe mungesat e energjisë elektrike. Me gjithë përmirësimet kohët e fundit, infrastruktura publike përsëri paraqet mangësi, veçanërisht në sektorin e energjisë dhe transport.

Sources: Authority data and Information Notice System (INS).

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Getting Credit	23								0
Paying Taxes	44								4
Registering Property	76								-2
Resolving Insolvency	87								-1
Protecting Investors	100								76
Getting Electricity	116								6
Trading Across Borders	124								9
Starting a Business	126								44
Enforcing Contracts	138								1
Dealing with Construction Permits	144								33

Katrori 7. Struktura e të ardhurave tatimore dhe liberalizimi i tregtisë

Ndërsa raporti taksë-GDP i Kosovës është i krahasueshëm me mesataren në Evropën Juglindore (EJ)(SE), sistemi i saj tatimor mbështetet në mënyrë jo proporcionale mbi taksimet indirekte. Të ardhurat tatimore mesatare^{1/} për periudhën 2006–2011 ishte rreth 22 për qind të GDP. Më tepër se 80 për qind e të ardhurave tatimore u siguruan nga taksat indirekte, një sasi që u kapërcye vetëm nga Bosnja dhe Hercegovina. Në të kundërt, kontributi nga taksat direkte (përfshi taksat mbi të ardhurat dhe pronën) ishte rreth sa gjysma e mesatares rajonale.

Një pjesë e madhe e taksave indirekte vilet në kufi, në mënyrë specifike të gjitha akcizat dhe tre të katërtat e VAT, duke ulur rrezikun e evazionit.

Produktiviteti i TVSH në Kosovë është mbi mesataren si për rajonin ashtu dhe për një model për ekonominë e vogla të hapura.^{2/} Ndërsa performanca e TVSH pritet të jetë më e fortë në ekonominë me një mbështetje më të madhe në tregtinë ndërkombëtare,^{3/} sistemi TVSH i Kosovës, i hartuar mirë, (një normë, përjashtime shumë të kufizuara) mbështet produktivitetin e të hyrave.

Pjesa e taksave tregtare të Kosovës është më e madhja në rajon, gjë që do të krijonte presion buxhetore në rast të një liberalizimi të mëtejshëm të tregtisë. Detyrimet e importit përbëjnë rreth 2.5 për qind të GDP dhe 11.5 për qind të të ardhurave tatimore, të ardhura që do të rrezikoheshin nga hapat e ndërmarrë drejt tregtisë së lirë.^{4/} Evidenca ekonometrike sugjeron se vendet janë përpjekur për të kompensuar humbjet e të ardhurave nga taksat tregtare.^{5/}

Kërkohet një reformë graduale e sistemit tatimor të Kosovës. Ndërsa ruajta e integritetit të taksave indirekte është me rëndësi parësore, thellimi i bazës së taksave mbi të ardhurat, duke shmanjur shpenzimet apo përjashtimet e panevojshme të taksave, dhe rishikimin e normave shumë të ulëta si të taksave mbi të ardhurat e korporatave ashtu dhe ato personale është e domosdoshme.^{6/} Përveç kësaj, adoptimi i një tatimi mbi pronën aktuale e moderne do të përmirësonte produktivitetin e të ardhurave.

^{1/} Përjashtimi i të ardhurave nga kontributet e sigurimeve shoqërore.

^{2/} Përfshirja e shembullit të 31 vendeve me popullsi nën 5 milion.

^{3/} Shih L. Ebrill, M. Keen, J. Bodin, dhe V. Summers, "The Modern VAT," IMF, 2001.

^{4/} M. Keen dhe T. Baunsgaard, "Tax revenue and (or?) trade liberalization," (të ardhurat tatimore dhe (ose?) liberalizimi i tregtisë), Journal of Public Economics, 2010.

^{5/} Regresionet e panelit për 17 vende për 1992–2010 nuk gjejnë të dhëna të forta zëvendësimit të taksave tregtare me taksat e rritura të vendit. Ekuacioni i vlerësuar merr formën $D_{it} = \alpha_i + \beta_0 D_{it-1} + \beta_1 T_{it} + \beta_2 X_{it} + \mu_t + \epsilon_{it}$ ku D janë të ardhurat tatimore vendase, T janë të ardhurat nga taksat e tregtisë, e shprehur në përqindje të GDP, dhe X është një vektor i variablave të kontrollit. Vlerësuesit e përdorur janë efektet e fiksuara, diferenca dhe sistemi GMM. Të gjitha regresionet përfshijnë variablat e treguesve të vendit dhe vitit.

^{6/} Shih M. Grote et al., "Kosovo: Reform Proposals Towards a More Balanced and Revenue-Productive Tax System," FAD Technical Assistance Report, 2011 (Kosova: Propozimet e reformës drejt një sistemi tatimor më të balancuar dhe produktivitet të ardhurash).

Table 1. Tax structure, selected European countries, 2006–2011 1/
(In percent of GDP, general government)

	Tax Revenue	Direct Taxes	Indirect Tax	Trade Taxes	VAT c-efficiency 1/
Kosovo	21.7	3.8	15.4	2.5	0.56
Albania	19.4	4.2	12.2	0.9	0.49
Bosnia & Herzegovina	23.3	3.4	17.9	2.1	0.79
Bulgaria	22.1	6.8	15.0	0.3	0.60
Croatia	22.3	5.8	15.3	0.5	0.66
Czech Republic	20.1	8.5	10.7	0.0	0.46
Hungary	26.1	10.4	11.9	0.0	0.40
Latvia	20.0	8.7	10.6	0.2	0.40
Lithuania	19.2	8.1	10.7	0.0	0.43
Macedonia	20.3	4.5	12.8	1.6	0.52
Montenegro	24.9	5.6	16.3	1.6	0.66
Poland	21.3	8.5	12.0	0.0	0.43
Romania	18.4	6.7	10.9	0.3	0.41
Serbia	25.0	6.9	16.0	1.9	0.67
Slovak Republic	17.0	6.0	9.8	0.0	0.47
Slovenia	22.9	8.7	12.3	0.3	0.58
Turkey	19.1	6.7	10.0	0.3	0.34
Unweighted average 2/	21.3	6.8	12.8	0.6	0.52

Sources: Government Financial Statistics (IMF), and country documents.

1/ VAT collection in percent of total consumption, divided by the standard VAT rate

2/ Excluding Kosovo

Katrori 8. Euroizimi, nevojat për likuiditet FX dhe rezervat likuide paraprake

Kosova është një nga të tre vendet anëtare të FMN që kanë miratuar euron në mënyrë të njëanshme.^{1/} Si rezultat, çdo nevojë likuiditeti është në valutë të huaj (FX), dhe nuk mund të plotësohet nga gjenerimi i likuiditetit vendas ose aksesit ndaj instrumenteve ECB (BQE). Vetësiguria ndaj goditjeve të likuiditetit kërkon ruajtjen e rezervave FX.

Rezervat FX janë asetet e bankës qendrore të aksesueshme lirisht të dominuar në FX. Në Kosovë, të gjitha asetet e bankës qendrore janë në FX, prandaj dhe disponueshmëria e lirë është i vetmi kriter identifikues Banka Qendrore e Kosovës (BQK) nuk i konsideron asetet si të disponueshme lirisht në rast se ato korrespondojnë me fondet mbi të cilat kanë pretendime entitetet jo qeveritare, si për shembull rezervat apo depozitat e bankave tregtare të fondit të privatizimit të Kosovës.

Kjo bën që rezervat të identifikohen më lehtë nga ana e detyrimit të pasivit të bilancit të bankës qendrore. Në Kosovë, rezervat janë të kufizuara nga (i) kapitali i bankës qendrore, (ii) nga akordimi i SDR Kosovës i marrë në kontekstin e rritjes së kuotës 2009, dhe (iii) depozitat e qeverisë me bankën qendrore. Ndërsa (i) dhe (ii) janë të fiksuara në afat të shkurtër, (iii), d.m.th., bilanci bankar i qeverisë (BB), është instrumenti i vetëm për të siguruar mjaftueshmërinë e rezervave.

Sa duhet të jetë bilanci Bankar (BB) e qeverisë? Sipas SBA, "mjaftueshmëria e BB " llogaritet si^{2/}

$$BB = 1 \text{ muaj i shpenzimeve buxhetore} + 10\% \left(\begin{matrix} \text{bank} \\ \text{depoz} \end{matrix} \right) + 30\% \left(\begin{matrix} \text{borgji publik} \\ \text{afatshkurte} \end{matrix} \right) - SDR \text{ alloc.} - CB \text{ capital}$$

Termet e parë dhe të tretë janë rezerva fiskale për të mbuluar nevojat e vetë qeverisë për likuiditet, ndërsa termi i tretë është një rezerve financiare për tu siguruar kundër tendosjes së likuiditetit në banka.

Formula e vendos BB e rekomanduar në rreth 7 për qind të GDP— një prag qëllimisht ambicioz. Qeveria ka venë në dukje se rezervat në para të gatshme të kësaj madhësie janë të vështira për tu ruajtur politikisht. Ekzistojnë dy përgjigje ndaj këtij shqetësimi.

Njëri është që **mund të mbrohet edhe një kërkesë për BB më të ulët.** Në veçanti, më se dy të tretat e depozitës bankare mbahen në filialet e bankave të eurozonës. Në rast të sforcimit për likuiditet, këto filiale do t'u ktheheshin dhe duhet t'u ktheheshin mëmave të tyre që kanë akses të instrumenteve të BQE se sa BQK. Kërkesa për një rezervë më të vogël likuiditeti për bankat që nuk janë të eurozonës, do të pakësonte minimalen e BB në 4½-5 për qind të GDP.^{3/}

Një opsion tjetër është të "depolitizohen" rezervat duke financuar një porcion më të madh nga depozituesit se sa nga qeveria. Konkretisht, bankat do të mund të paguanin një tarifë angazhimi për të pasur aksesin e ELA, ashtu sikurse rekomandohet nga FSAP.

^{1/} Dy të tjerët janë Mali i Zi dhe San Marino. Tetë anëtarë të FMN kanë adoptuar në mënyrë të njëanshme dollarin amerikan, midis tyre Ekuadori, El Salvadori dhe Panamaja. Dy kanë adoptuar dollarin australian.

^{2/} Formula nxirret nga një rregull i përgjithshëm për mjaftueshmërinë e rezervave në ekonomitë me një normë këmbimi fikse. Shih IMF Board Paper SM/11/31, 2011, "Assessing Reserve Adequacy" (Vlerësimi i mjaftueshmërisë së rezervave).

^{3/} 4½ për qind e GDP është gjithashtu kërkesa minimale për BB e përkthuar në kornizën fiskale bazuar në rregulla.

Katrori 9. Zhvillimi i sektorit financiar

Gjatë dekadës së fundit, sektori bankar i Kosovës është rritur me shpejtësi. Sistemi bankar është shtrirë nga gjashtë banka në nëntë (shumica të huaja) banka dhe krediti privat si pjesë e GDP është rritur më tepër se gjashtë herë. Nga ana tjetër, institucionet financiare jo bankarë dhe tregjet e letrave me vlerë janë të vogla. Tregu publik i letrave me vlerë i krijuar në 2012 është ende në fazën e mëkëmbjes.

	Deposit money bank assets to GDP (%)	Non-bank financial institutions' assets to GDP (%)	Mutual fund assets to GDP (%)	Insurance company assets to GDP (%)	Stock market capitalization to GDP (%)	Outstanding domestic private debt securities to GDP (%)	Outstanding domestic public debt securities to GDP (%)
2003 (or earliest available)							
Kosovo	5.3	1.5	0.0	1.4	0.0	0.0	0.0
SEE5	20.6	N/A	N/A	4.1	5.9	N/A	N/A
ECA	20.6	1.1	0.3	2.3	6.2	N/A	20.5
2010 (or latest available)							
Kosovo	32.3	1.2	0.0	1.9	0.0	0.0	0.0
SEE5	57.7	N/A	0.0	3.9	25.7	N/A	N/A
ECA	50.3	0.2	0.7	2.9	19.1	0.2	17.8

Burimi: Banka Qendrore e Kosovës, Databaza e zhvillimit financiar global e Bankës Botërore.

SEE5 përfshin Shqipërinë, Bosnje dhe Hercegovinën, Maqedoninë, Malin e Zi dhe Serbinë.

ECA përfshin vendet me të ardhura mesatare të Evropës dhe Azisë Qendrore.

Megjithëse ende prapa vendeve të tjera të Ballkanit, shtrirja bankare në Kosovë duket se tani është mbi themelet e veta strukturore. Ndërsa në 2003 Kosova ishte nën pikën e referencës (p.sh., mesatarja e prishme e Shqipërisë^{1/}) për thellësinë e kreditit dhe depozitës e sektorit privat, sipas thellësisë bankare 2011 ishte më e lartë për frymë dhe e tregonin karakteristikat e popullsisë.^{2/}

Në kushtet e shtrirjes dhe efikasitetit bankar, pamja është e përzier. Shtrirja, si matet nga numri i llogarive bankare, duket se është në terma të përgjithshme, në linjë me pikën e referimit të Kosovës, ndërsa numri i huamarrësve duket i ulët (që pasqyrohet në ekspozimet e mëdha). Në të kundërt, efikasiteti bankar i Kosovës, i matur nga përhapja e përqindjes së interesit, është nën pikën e vet të referencës (d.m.th., përhapja është më e lartë se pritej), gjë që pasqyron ndoshta një përforsim të dobët kontratash dhe karakteristika të dobëta strukturore si koncentrimi bankar.

1/ Feyen dhe Kibuuka, *FinStats 2013: Një instrument i gatshëm për të matur sektorët financiarë në vende të ndryshme —User Guide and Benchmarking Methodology*, tetor 2012 (Versioni 3.0).

2/ Ndërsa Kosova ende nuk ka benchmark në Finstat, Shqipëria, që ka një GDP të ngjashme për frymë të popullsisë dhe madhësi e strukturë të ngjashme të popullsisë, mund të shërbejë si proksi, megjithëse përshtatja për popullsinë më të re dhe më të dendur të Kosovës do të tregonte benchmark disi më të ulëta.

Katrori 10. Stres testet për programin e vlerësimit të sektorit financiar (FSAP)

Stres testet makro FSAP u bazuan në një skenar të një eurozone në përkeqësim të rëndë që do të godiste bankat e Kosovës nëpërmjet rënies së dërgesave dhe FDI, vlerave më të ulëta të holdings të bankave të borxhit sovran evropian, rrezik më të lartë nga pala tjetër nga ekspozimi ndaj bankave të eurozonës, dhe një pakësim në kreditë për shkak të delivrimin nga bankat në pronësi të huaj. Konkretisht, GDP do të binte me 2 për qind, të ardhurat nga aksionet sovrane evropiane do të rriteshin me një mesatare prej 130 bps, dhe do të kishte një rritje mesatare në probabilitetin default të bankave evropiane ndaj të cilave bankat e Kosovës janë të ekspozuara 140 për qind. Të gjitha stres testet u bazuan në ekspozimet e rrezikshme të bankave deri në qershor 2012.

Stres testet marko gjetën se sistemi bankar është në përgjithësi i qëndrueshëm, megjithëse ekzistojnë xhepa të dobësive:

Dy bankat më të mëdha janë të qëndrueshme. Impakti i humbjeve më të mëdha mbi mjaftueshmërinë e kapitalit u zbut pjesërisht nga një pakësim i projektuar në asetet me rrezik të madh.

Katër bankat e tjera të inkorporuara në vend janë më të prekshme. Disa raporte të kapitalit të bankave do të binin nën minimalen 12 për qind, megjithëse nevoja për kapitale shtesë do të ishte vetëm 0.2 të GDP.

U kryen gjithashtu teste të ndjeshmërisë, që tregonin përsëri një shkallë të lartë të qëndrueshmërisë.

Testet mbuluan koncentrimin e kredisë, normën e interesit, valutën e huaj dhe rreziqet e likuiditetit. Disa banka janë të ndjeshme ndaj portofolave të koncentruara shumë dhe ndaj rrezikut të normës së interesit, ndërsa norma e shkëmbimit është e papërfillshme. Rezultatet për tu venë në dukje përfshijnë:

Një **default të tre huamarrësve më të mëdhenj** sepse çdo bankë do të shkaktonte rënien e CAR të bankave nën 12 për qind (0.2 për qind të kapitalit të nevojshëm shtesë të GDP).

Default (moshlyerja) i një banke mëmë e detyrimeve ndaj filialit bën që të bjerë CAR e bankës nën 12 për qind (0.1 për qind të GDP në kapitalin shtesë të nevojshëm). Bashkuar dhe me skenarin jo të favorshëm, nevoja për rikapitalizimin është 0.7 për qind të GDP.

Një **kalim paralel i 200 pika bazë në normat e interesit** do t'i sillte dy bankat —që përfaqësojnë më tepër se 25 për qind të sistemit—nën 12 për qind të minimumit CAR (0.1 për qind të kapitalit shtesë GDP të nevojshëm).

Tërheqja e njëhershme e tri depozitave private më të mëdha do të shkaktonte që një bankë e vogël e huaj të kishte mungesë likuiditeti (do të kërkonte ndihmën për likuiditet prej rreth 0.1 për qind të GDP).

Një event i rëndë likuiditeti (d.m.th., një dalje prej 30 për qind, kombinuar me një 20 për qind prerje të aseteve likuide) do të shkaktonte 4 banka—3 prej të cilave janë të huaja—të kishin mungesa të likuiditetit. Ndihma totale për likuiditet e nevojshme do të ishte ekuivalente me 2.2 për qind të GDP. Deri 1 për qind e GDP mund të mbulohej nga fondi ELA, sasia do të ngrihej deri në 2 për qind të GDP në rast se do të përfshiheshin ekuiteti dhe rezervat e BQK. Megjithatë, ky rezultat nuk merr në konsideratë se disa nga bankat në pronësi të huaj mund të kishin mundësi të merrnin hua nga mëmat e tyre.

Table 1. Kosovo: Main Indicators, 2010–18									
(Percent, unless otherwise indicated)									
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
			Est.						
Real growth rates									
GDP	3.2	5.2	2.3	2.6	4.2	4.5	5.0	4.5	4.5
GDP per capita	1.7	3.8	0.9	1.1	2.7	3.0	3.4	3.0	3.0
Consumption	1.9	2.6	1.1	2.5	3.0	3.3	3.3	2.9	3.1
Investment	12.3	11.3	-3.2	5.2	3.4	5.2	7.9	7.5	6.4
Exports	13.0	10.1	-0.5	4.8	12.1	11.8	11.7	9.7	9.2
Imports	8.5	5.3	-4.1	4.6	4.4	5.5	6.3	5.7	5.2
Official unemployment (percent of workforce)	35.1 1/
Price changes									
CPI, period average	3.5	7.3	2.5	2.1	1.8	1.5	1.5	1.5	1.5
CPI, end of period	6.6	3.6	3.7	1.5	1.7	1.5	1.5	1.5	1.5
Import prices	6.5	6.3	1.0	-1.8	-1.0	-0.2	0.5	0.6	-0.2
GDP deflator	3.7	5.8	2.5	2.2	2.0	2.0	2.0	2.0	2.0
Real effective exch. rate (average; -=depreciation)	-0.7	3.5	-0.1
Real effective exch. rate (end of period; -=depreciation)	0.8	0.8	1.4
General government budget (percent of GDP)									
Revenues, incl. interest income	27.1	27.3	26.4	26.9	26.0	26.3	26.5	26.5	26.8
Primary expenditures	29.5	28.9	28.7	30.0	28.7	27.9	28.0	28.0	27.9
<i>Of which</i>									
Wages and salaries	7.3	8.1	8.1	8.4	8.3	8.3	8.3	8.3	8.3
Subsidies and transfers	6.3	5.7	5.8	5.9	5.9	5.9	5.9	5.9	5.9
Capital and net lending, incl. highways	11.7	11.5	11.0	11.3	10.2	9.4	9.4	9.4	9.4
Capital expenditures on highways	2.9	5.4	5.6	5.2	4.8	4.0	3.5	0.0	0.0
Overall balance	-2.6	-1.8	-2.6	-3.4	-3.0	-2.0	-2.0	-2.0	-2.0
Debt financing, net	0.3	-0.1	3.1	1.4	1.7	2.2	1.8	1.7	2.4
Privatization	0.0	0.0	0.9	5.8	0.0	0.8	0.8	0.1	0.1
Stock of government bank balances	5.7	3.3	4.3	7.9	6.1	6.7	6.8	6.2	6.4
Financing gap	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Savings-investment balances (percent of GDP)									
Domestic savings	-3.8	-4.9	-3.6	-3.7	-2.4	-0.7	1.4	3.4	5.1
Transfers excluding general government (net)	15.4	14.6	15.8	15.7	15.2	14.5	13.8	13.3	12.7
Net factor income	1.6	2.4	3.1	3.1	3.1	3.1	3.0	3.0	2.7
National savings	13.2	12.1	15.3	15.1	16.0	16.9	18.3	19.6	20.5
Investment	32.7	32.7	30.9	29.5	28.2	28.0	28.8	29.6	30.4
Current account, excl. official transfers	-19.5	-20.6	-15.6	-14.4	-12.2	-11.1	-10.5	-10.0	-9.8
Current account balance, incl. official transfers									
<i>Of which: official transfers 2/</i>	7.4	6.7	8.0	3.9	3.5	2.8	1.9	1.6	1.8
Net foreign direct investment	7.7	7.9	4.3	10.3	6.5	6.7	7.0	7.1	6.9
Portfolio investment, net	-1.1	-1.2	-3.7	-3.4	-1.7	-2.2	-1.1	-1.5	-1.2
Bank credit to the private sector									
Deposits of the private sector	12.6	14.7	4.5	5.3	9.9
Non-performing loans (percent of total loans)	23.1	11.4	10.9	11.4	10.2
Regulatory capital/risk weighted assets	5.2	5.7	7.5	7.6 3/
GDP (millions of euros)	18.8	17.6	14.4	14.8 3/
GDP per capita (euros)	4,291	4,776	5,012	5,256	5,588	5,959	6,383	6,806	7,251
GNDI per capita (euros)	2,418	2,655	2,761	2,852	2,988	3,139	3,312	3,480	3,653
Population (thousands) 4/	2,830	3,107	3,282	3,388	3,535	3,691	3,871	4,046	4,217
	1,775	1,799	1,816	1,843	1,870	1,899	1,927	1,956	1,985
Sources: Kosovo authorities; and IMF staff estimates and projections.									
1/ Data for the first half of 2012.									
2/ Total foreign assistance excluding capital transfers.									
3/ April 2013.									
4/ Series updated according to Kosovo Agency of Statistics (2013), <i>Estimation of Kosovo population, 2012</i> , Pristina, Kosovo.									

Table 2. Kosovo: Real Growth, 2010–18

(Percent, unless otherwise indicated)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
			Est.			Projections			
				(Real growth, percent)					
Consumption	1.9	2.6	1.1	2.5	3.0	3.3	3.3	2.9	3.1
Private	3.0	3.1	1.4	2.5	3.2	3.2	3.2	2.9	3.0
Public	-4.5	-0.2	-0.9	2.6	2.2	3.9	3.8	3.2	3.4
General government	-1.1	2.1	3.9	8.9	3.0	5.9	5.5	5.0	4.9
Donor sector 1/	-11.2	-6.0	-13.9	-17.9	-1.4	-5.1	-4.8	-6.8	-6.0
Investment	12.3	11.3	-3.2	5.2	3.4	5.2	7.9	7.5	6.4
Private	11.7	10.1	-5.8	3.4	9.3	10.0	9.0	8.8	7.3
Public	13.5	13.6	1.4	8.1	-6.1	-3.7	5.5	4.6	4.3
General government	14.8	14.6	1.8	8.6	-6.1	-3.5	6.0	5.0	4.6
Donor sector 1/	-6.5	-5.9	-6.8	-6.5	-6.2	-10.3	-10.2	-10.1	-10.0
Exports	13.0	10.1	-0.5	4.8	12.1	11.8	11.7	9.7	9.2
Imports	8.5	5.3	-4.1	4.6	4.4	5.5	6.3	5.7	5.2
GDP	3.2	5.2	2.3	2.6	4.2	4.5	5.0	4.5	4.5
Memorandum item:									
GDP (millions of euros)	4291	4776	5012	5256	5588	5959	6383	6806	7251
Sources: Kosovo authorities; and IMF staff estimates and projections.									
1/ Donor sector includes UNMIK, EULEX, KFOR, and other donor spending.									

Table 3. Kosovo: Central Bank and Commercial Bank Survey, 2008–14

(Millions of euros, unless otherwise indicated)

	2008	2009	2010	2011	2012	Projections	
						2013	2014
Central Bank							
Net foreign assets	1,111	1,088	1,108	1,095	1,239	1,283	1,308
Foreign assets	1,111	1,198	1,247	1,235	1,469	1,513	1,539
<i>Of which:</i> Securities	541	530	199	25	286	326	346
Deposits	529	522	854	1,059	1,034	1,038	1,044
Foreign liabilities	0	110	139	140	230	230	230
Net domestic assets	-1,111	-1,088	-1,108	-1,095	-1,239	-1,283	-1,308
Net claims on the central government	-870	-681	-813	-797	-838	-838	-838
Liabilities	-870	-681	-813	-797	-838	-838	-838
<i>Of which:</i> KTA (privatization) fund	406	-451	-522	-265	-549	-549	-549
Of which: Government balances (program definiti	-414	-178	-233	-160	-216	-413	-341
Commercial banks	-137	-233	-204	-210	-302	-344	-368
Other institutions	-64	-131	-46	-39	-51	-51	-51
Other items, net	-39	-43	-46	-48	-47	-49	-51
Commercial banks							
Net foreign assets	325	444	508	509	491	590	581
Assets	401	584	710	666	634	743	748
Liabilities	76	140	202	156	142	152	167
Net domestic assets	815	949	1,206	1,399	1,625	1,767	2,018
Credit to private sector	1,183	1,289	1,451	1,664	1,740	1,832	2,014
Claims on the CBK	137	233	203	220	294	344	368
Net claims on the central government	-1	-165	-12	-1	59	125	220
Net claims on other public entities	-264	-123	-120	-128	-74	-78	-83
Other items, net	-240	-286	-317	-355	-394	-456	-502
Liabilities to the private sector	1,140	1,393	1,714	1,908	2,116	2,357	2,598
Demand deposits	384	441	545	598	694	779	855
Time deposits	756	951	1,169	1,311	1,422	1,578	1,743
Memorandum item:							
Gross international reserves	670	625	686	626	892	943	968
(12-month percent change)							
Liabilities to private sector	25.8	22.2	23.1	11.4	10.9	11.4	10.2
Loans to the private sector	32.7	8.9	12.6	14.7	4.5	5.3	9.9
(Percent of GDP)							
Total private sector deposits	28.9	34.7	39.9	40.0	42.2	44.8	46.5
Credit to the private sector	30.0	32.2	33.8	34.8	34.7	34.9	36.0
Sources: Central Bank of the Republic of Kosovo; and IMF staff estimates and projections.							

Table 4. Kosovo: Balance of Payments, 2009-18

(Millions of euros, unless otherwise indicated)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
	Projections								
Goods and services balance	-1,565	-1,793	-1,728	-1,745	-1,709	-1,711	-1,746	-1,789	-1,831
Goods	-1,752	-2,059	-2,073	-2,125	-2,158	-2,250	-2,387	-2,517	-2,645
Exports	305	325	287	306	360	408	460	520	586
Imports	-2,057	-2,384	-2,360	-2,431	-2,518	-2,658	-2,847	-3,036	-3,231
Services	187	266	345	380	449	539	641	727	814
Receipts	573	619	637	672	746	844	957	1,053	1,149
Payments	-386	-353	-292	-292	-297	-305	-316	-325	-335
Income	68	113	154	162	174	184	195	206	198
Compensation of employees (net)	172	208	214	223	232	241	251	261	271
Investment income	-104	-95	-60	-61	-58	-57	-56	-55	-73
Interest payments on public debt	-9	-9	-8	-14	-12	-11	-10	-9	-28
Transfers	982	1,021	1,194	1,031	1,048	1,034	1,003	1,010	1,051
Official transfers	320	322	402	205	197	169	121	107	129
Other transfers (net)	663	699	793	826	851	865	882	903	922
Of which: inflows of remittances	584	585	605	619	644	670	698	729	758
Current account	-515	-659	-380	-553	-487	-494	-549	-574	-582
Capital and financial account	298	419	140	353	287	294	349	374	382
Capital account	21	42	13	2	0	0	0	0	0
Of which: WB Trust Fund	0	10	0	0	0	0	0	0	0
Financial account, incl. CBK	277	377	127	351	288	294	348	374	382
Foreign direct investment, net	331	379	213	542	366	399	447	486	503
Commercial banks, excl. FDI	-44	7	102	-98	9	-22	30	-2	19
General government	21	-6	83	-5	-22	-27	-60	-58	-12
Drawings	22	5	94	9	0	0	0	0	0
Repayments	-11	-11	-11	-14	-22	-27	-60	-58	-12
Other	10	0	0	0	0	0	0	0	0
Other sectors, excl. FDI 1/	9	-18	-33	-43	-39	-66	-55	-41	-81
Central Bank of Kosovo	-41	15	-237	-44	-26	10	-13	-12	-47
Reserve assets	-53	61	-267	-50	-26	10	-13	-12	-47
Government balances (program definit	-55	73	-56	-197	73	-58	-36	11	-38
Other reserve assets, incl. SDRs	2	-12	-211	147	-98	68	22	-23	-10
Non-reserves assets	13	-46	30	7	0	0	0	0	0
Liabilities 2/	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Net errors and omissions 3/	217	241	239	200	200	200	200	200	200
Overall balance	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Financing gap	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Memorandum items:									
Current account, excl. official transfers	-835	-982	-781	-758	-684	-663	-670	-681	-711
(in percent of GDP)	-19.5	-20.6	-15.6	-14.4	-12.2	-11.1	-10.5	-10.0	-9.8
Current account, incl. official transfers	-515	-659	-380	-553	-487	-494	-549	-574	-582
(in percent of GDP)	-12.0	-13.8	-7.6	-10.5	-8.7	-8.3	-8.6	-8.4	-8.0
Official transfers (percent of GDP)	7.4	6.7	8.0	3.9	3.5	2.8	1.9	1.6	1.8
Debt service to export ratio (percent)	2.3	2.1	2.1	2.9	3.1	3.0	5.0	4.3	2.3
Net foreign assets of commercial banks	508	509	491	590	581	603	573	575	556
Net foreign assets of CBK	1,108	1,095	1,239	1,283	1,308	1,298	1,312	1,323	1,370
Gross international reserves of the CBK	686	626	899	943	968	958	881	893	940

Sources: Kosovo authorities; and IMF staff estimates and projections.

1/ Including trading companies, insurance companies, and pension funds.

2/ Includes SDR allocations and IMF account at historical value.

3/ Projections of errors include unidentified private remittances and other capital based on average historical levels.

Table 5. Kosovo: Selected Financial Soundness Indicators, 2007–13

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013 Apr.
Capital adequacy							
Regulatory capital/risk weighted assets 1/	17.5	16.5	18.1	18.8	17.6	14.4	14.8
Tier 1 capital/risk weighted assets 1/	16.2	15.3	15.2	15.8	14.8	11.8	12.2
Capital to assets	11.2	11.2	9.8	10.1	10.2	10.0	10.9
Asset quality							
NPL ratio 2/	4.1	3.3	4.3	5.2	5.7	7.5	7.7
NPL net of provisions to capital	2.8	3.0	2.9	3.7	4.6	7.3	7.1
Large Exposures to capital	38.3	56.5	64.6	72.4	77.8	80.1	N.A.
Sectoral breakdown of loans							
Agriculture	3.2	3.2	3.0	2.6	2.4	2.5	2.6
Manufacturing	10.6	8.0	11.5	11.0	10.1	9.5	9.5
Trade	41.6	38.8	37.4	37.1	37.8	37.8	37.8
Other services	16.5	20.7	14.6	12.0	11.7	11.6	11.7
Construction	5.6	5.5	6.9	7.5	7.0	7.2	7.2
Households	22.5	23.7	26.7	29.8	30.7	31.2	30.9
Liquidity							
Liquid assets/total assets 3/	33.2	30.0	37.4	37.5	32.6	34.1	32.3
Deposits to loans	124.3	117.1	129.7	126.1	119.4	123.7	120.7
Liquid assets to short-term liabilities 4/	33.0	35.0	47.0	46.2	39.6	40.8	38.8
Profitability							
Return on average assets 5/	3.2	2.3	1.6	1.6	1.6	0.8	1.0
Return on average equity 5/	32.3	20.6	15.5	16.8	16.9	8.7	10.2
Interest margin to total income	58.4	57.8	55.3	55.5	56.9	55.3	54.3
Non-interest expense to total income 6/	12.6	14.2	16.4	16.6	18.0	23.7	22.4
Interest margin to gross income	69.9	74.1	74.4	74.5	75.2	74.2	73.9
Non-interest expense to gross income 7/	68.2	75.0	79.2	74.3	76.8	87.3	85.2
Market risk							
Net open currency position to tier 1 capital	NA	13.1	12.4	-0.1	2.5	0.7	N.A.

Source: Central Bank of the Republic of Kosovo.

1/ As of Dec. 2012, new capital adequacy rules include an additional capital requirement for operational risk, higher risk-weights for assets rated B- or less, and a deduction for related party loans.

2/ Loans classified as doubtful or loss.

3/ Liquid Assets are cash and balances with the CBK, as well as balances with commercial banks and securities.

4/ Short-term liabilities are deposits, and short-term borrowing and other liabilities (i.e., up to 1 year maturity).

5/ Profits are before taxes and extraordinary items.

6/ Non-interest expenditure from fees, commissions, provisions, and depreciation (i.e., excluding general and administrative expenses).

7/ Non-interest expense including general and administrative costs.

Table 6. Kosovo: Consolidated Government Budget, 2011–18 1/ (Excluding donor designated grants; percent of GDP)								
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
			Proj.	Projections				
Total primary revenue and grants	27.3	26.4	26.9	25.9	26.2	26.4	26.4	26.4
Total primary revenue	26.7	25.6	26.8	25.9	26.2	26.4	26.4	26.4
Taxes	22.4	22.2	22.5	22.6	22.8	23.0	23.0	23.0
Direct taxes	3.2	3.4	3.5	3.5	3.8	3.9	4.0	4.0
Indirect taxes	19.9	19.4	19.6	19.8	19.8	19.8	19.8	19.8
Tax refunds	-0.6	-0.7	-0.7	-0.7	-0.7	-0.7	-0.7	-0.7
Nontax revenues	4.3	3.4	4.4	3.3	3.4	3.4	3.4	3.4
<i>Of which:</i>								
Dividends	1.3	0.9	0.8	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Grants	0.5	0.7	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Budget support	0.4	0.7	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Trust fund at the World Bank	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Project grants	0.1	0.0	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Primary expenditure	28.9	28.7	30.0	28.7	27.9	28.0	28.0	27.9
<i>Of which:</i>								
PAK-related expenditures	...	0.1	0.2	0.2
Primary expenditure excluding PAK	...	28.6	29.8	28.5
Current expenditure	17.4	17.7	18.6	18.6	18.6	18.6	18.6	18.6
Wages and salaries	8.1	8.1	8.3	8.3	8.3	8.3	8.3	8.3
Goods and services	3.7	3.8	4.3	4.2	4.3	4.3	4.3	4.3
Subsidies and transfers	5.7	5.8	5.9	5.9	5.9	5.9	5.9	5.9
Pension and social assistance	3.7	4.0	4.5	4.5	4.5	4.5	4.5	4.5
Other transfers and subsidies 2/	1.9	1.8	1.4	1.4	1.4	1.4	1.4	1.4
Reserve	0.0	0.0	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1
Capital expenditure and net lending	11.5	11.0	11.3	10.2	9.4	9.4	9.4	9.4
Capital expenditure	10.9	10.8	11.4	10.3	9.5	9.5	9.5	9.5
Highways	5.4	5.6	5.2	4.8	4.0	3.5	0.0	0.0
R7	...	4.8	4.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
R6	0.5	4.3	3.5	3.0	0.0	0.0
Expropriations	...	0.8	0.5	0.5	0.5	0.5	0.0	0.0
Other capital spending	5.5	5.2	6.3	5.5	5.4	6.0	9.5	9.5
Net lending	0.6	0.2	-0.1	-0.1	-0.1	-0.1	-0.1	-0.1
Primary balance	-1.7	-2.4	-3.1	-2.8	-1.7	-1.6	-1.5	-1.5
Primary balance net of PAK	0.0	-2.3	-3.0	-2.6	-1.7	-1.6	-1.5	-1.5
Interest income, net	-0.1	-0.2	-0.3	-0.2	-0.3	-0.4	-0.5	-0.5
Overall balance	-1.8	-2.6	-3.4	-3.0	-2.0	-2.0	-2.0	-2.0
Financing	1.8	2.6	3.4	3.0	2.0	2.0	2.0	2.0
Foreign financing	0.0	1.7	-0.1	-0.4	-0.4	-0.9	-0.9	-0.2
Drawings, incl. official financing	0.2	1.9	0.2	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Amortization	-0.2	-0.2	-0.3	-0.4	-0.4	-0.9	-0.9	-0.2
Domestic financing	1.8	0.9	3.5	3.4	2.5	2.9	2.9	2.2
Domestic borrowing (net)	0.0	1.4	1.5	2.1	2.6	2.7	2.6	2.6
Privatization revenues	0.0	0.9	5.8	0.0	0.8	0.8	0.1	0.1
<i>o/w PAK privatization</i>	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
WB subscription	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Other financial assets (net)	0.0	0.0	-0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Own-source revenue (- = increase)	0.0	-0.3	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
<i>o/w PAK related</i>	0.0	0.0	0.2	0.2	0.0	0.0	0.0	0.0
Bank balance (prog.; - = increase)	1.8	-1.1	-3.7	1.3	-1.0	-0.6	0.1	-0.5
Financing gap	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Memorandum items:								
Bank balance of the general government	3.3	4.3	7.9	6.1	6.7	6.8	6.3	6.4
<i>Of which:</i> ELA	0.0	0.9	0.9	0.8	0.8	0.7	0.7	0.6
Minimum bank balance (fiscal rule)	4.5	4.5	4.5	4.5	4.5
Recommended bank balance (SBA)	5.7	5.9	6.7	6.8	7.1	7.2	7.0	7.0
Nominal GDP (millions of euros)	4,776	5,012	5,256	5,588	5,959	6,383	6,806	7,251

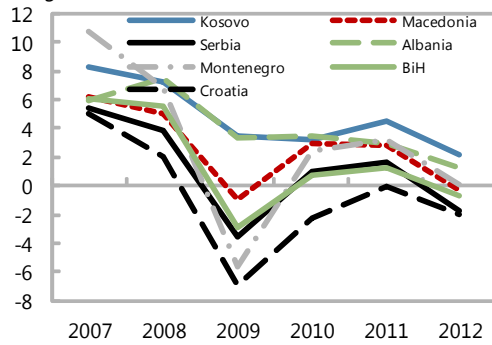
Sources: Kosovo authorities; and IMF staff estimates and projections.

1/ Does not yet reflect the GFSM 2001 methodology to ensure consistency within a program context.

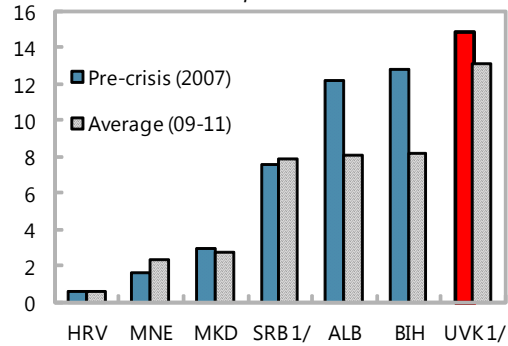
2/ Including capital transfers to public enterprises.

Figure 1. Kosovo: Real and External Sector Developments, 2007-12

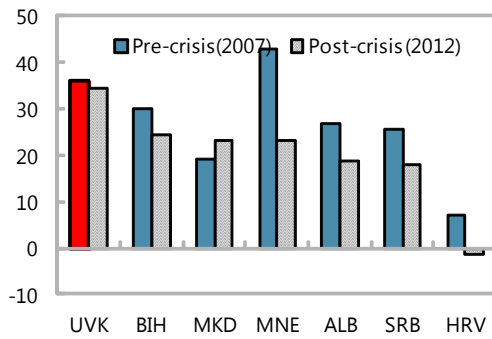
Kosovo's GDP growth was more robust than growth in other Western Balkans

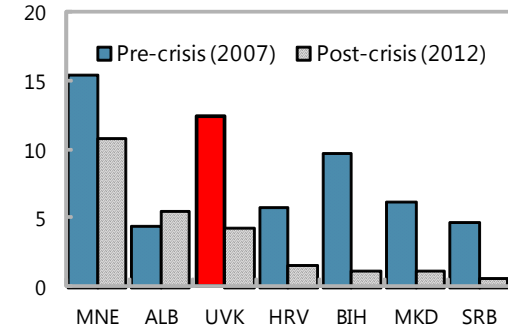
... as remittances - a key driver of domestic demand - have held up well...

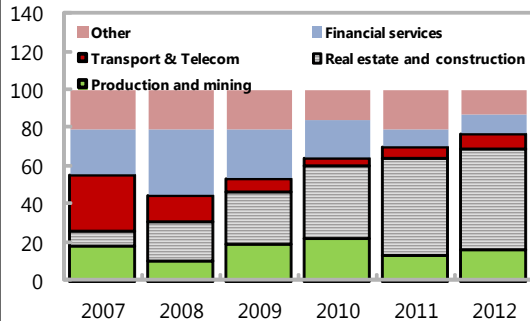
... financing a large trade deficit.

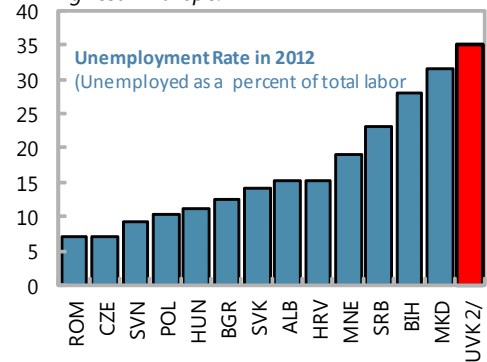
However, the FDI has declined...

...a substantial share of which goes to the non-tradable sector.

The registered unemployment rate is among the highest in Europe.

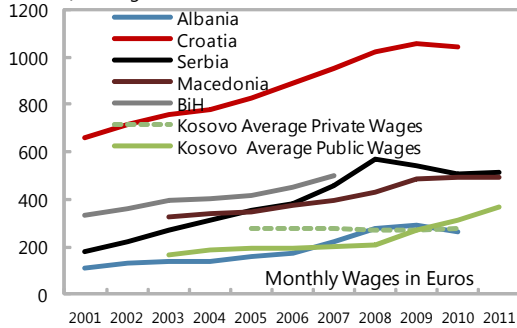
Sources: World Economic Outlook; and Kosovo Statistics Office.

1/ Average for 2009 - 2012 data.

2/ Data for the first half of 2012.

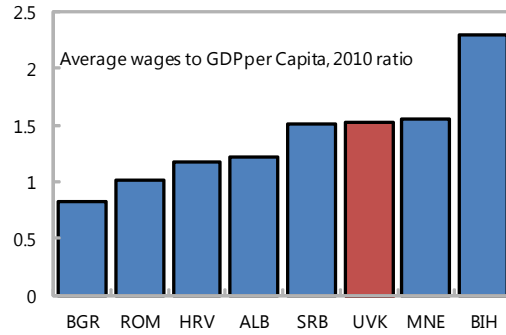
Figure 2. Kosovo: Labor Markets, Governance, Business Environment, and SMEs

Kosovo nominal wages are low compared to most of its neighbors..

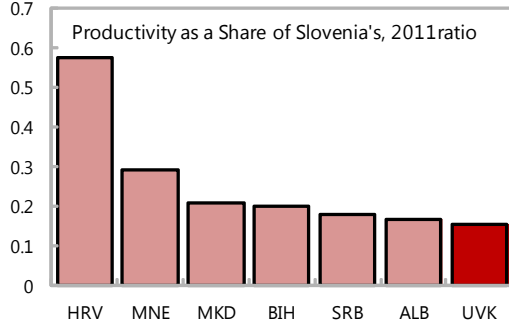
Sources: ILO and Kosovo Statistical Agency.

...but low wages reflect low productivity..

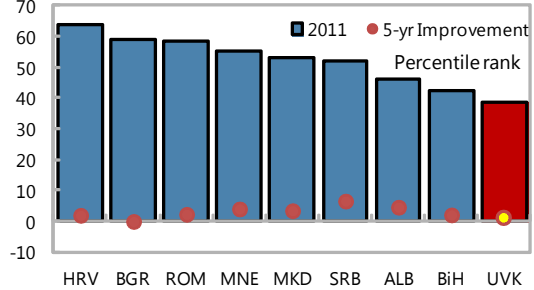
Source: IMF staff calculations.

...with Kosovo ranking unfavorably compared to its regional peers on productivity.

Source: IMF staff calculations.

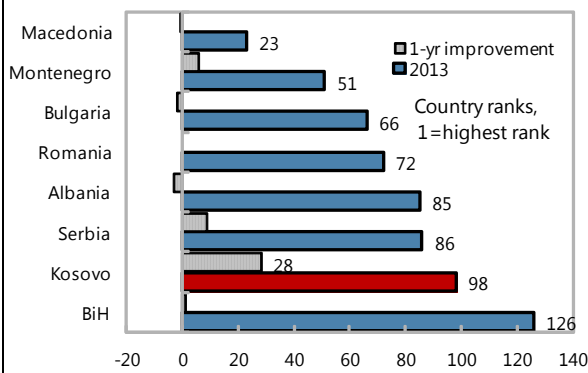
Governance indicators rank Kosovo among the lowest in the region, with no recent improvement.

Sources: World Bank Worldwide Governance Indicators Database.

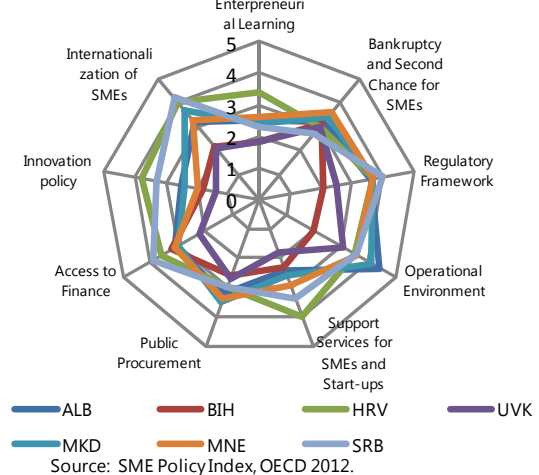
Note: Index includes subcomponents of government effectiveness, regulatory quality, rule of law, voice and accountability and control of corruption.

Despite improvements over the last year, structural weaknesses impeding ease of doing business

Sources: World Bank; and Doing Business Survey.

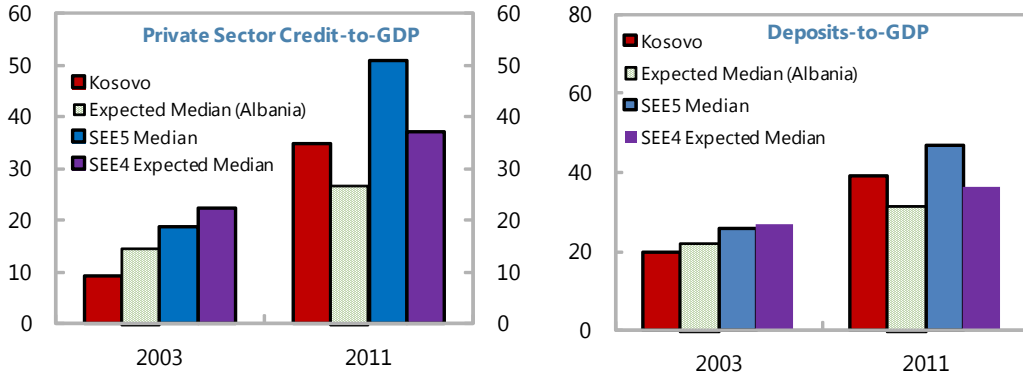
... and delays in developing SME policy compared to peers are reflected in Kosovo's weak SME sector.

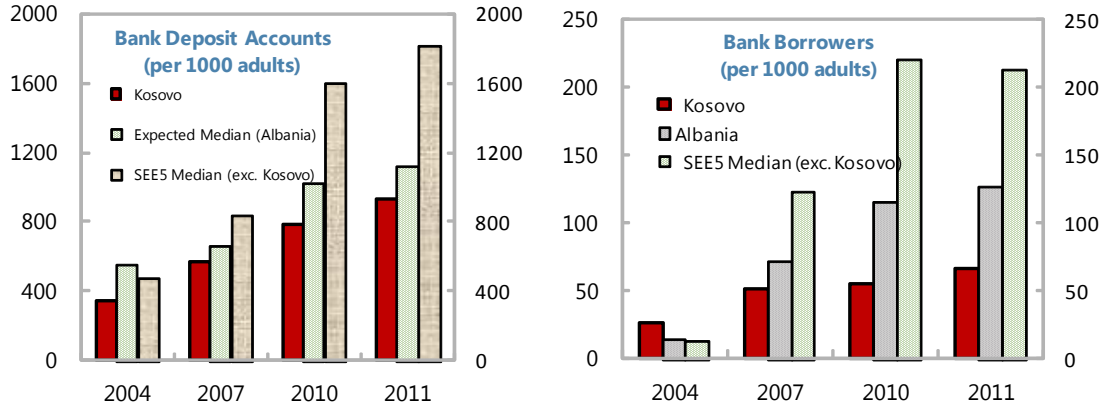
Source: SME Policy Index, OECD 2012.

Figure 3. Kosovo: Financial Sector Depth, Reach, and Efficiency

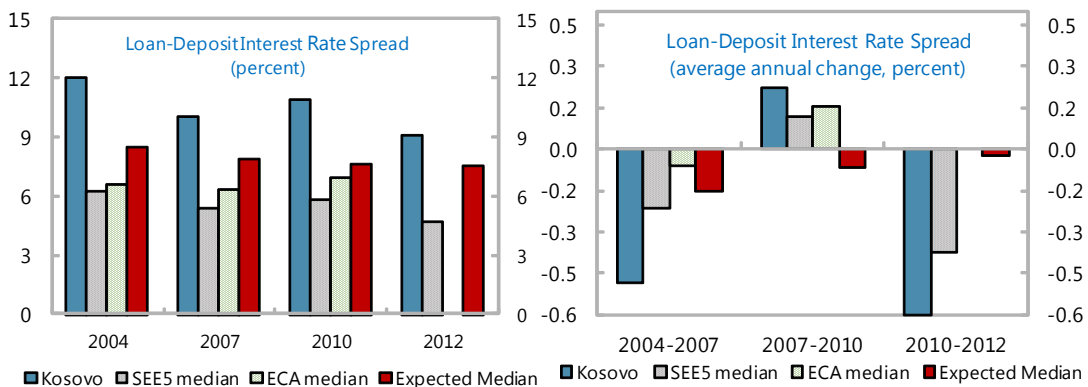
Kosovo's banking sector depth has increased.

However, reach (access) appears to be below potential.

Efficiency is quite low (reflected in higher spreads).

Sources: IMF IFS and FAS; World Bank's Finstat Database; and IMF staff calculations.

Table A1. Kosovo: External Debt Sustainability Framework, Baseline Scenario, 2009-2032 1/

(In percent of GDP, unless otherwise indicated)

	Actual			Historical ^{6/} Average	Standard ^{6/} Deviation	Est. 2012	Projections								
	2009	2010	2011				2013	2014	2015	2016	2017	2012-2017 Average	2022	2032	2018-2032 Average
External debt (nominal) 1/	17.2	16.3	14.6			15.6	14.7	13.4	12.2	10.4	8.9	12.5	9.7	13.0	10.8
o/w public and publicly guaranteed (PPG)	17.2	16.3	14.6			15.6	14.7	13.4	12.2	10.4	8.9	12.5	9.7	13.0	
Change in external debt	-3.7	-0.9	-1.7			1.0	-0.8	-1.3	-1.3	-1.7	-1.5		0.4	0.2	
Identified net debt-creating flows	2.6	4.0	5.2			3.5	0.3	2.1	1.5	1.4	1.2		4.5	8.6	
Non-interest current account deficit	9.2	11.8	13.6	9.8	3.1	7.4	10.3	8.5	8.1	8.4	8.3	8.5	11.3	15.6	12.5
Deficit in balance of goods and services	35.4	36.5	37.5			34.5	33.2	30.6	28.7	27.4	26.3	30.1	26.9	27.0	26.9
Exports	17.3	20.5	19.8			18.4	18.6	19.8	21.0	22.2	23.1		20.5	20.0	
Imports	52.8	56.9	57.3			52.9	51.8	50.4	49.7	49.6	49.4		47.4	47.0	
Net current transfers (negative = inflow)	-24.5	-22.9	-21.4	-22.5	1.5	-23.8	-19.6	-18.8	-17.3	-15.7	-14.8	-18.3	-13.3	-11.0	-12.6
o/w official	-8.1	-7.4	-6.7			-8.0	-3.9	-3.5	-2.8	-1.9	-1.6		-1.7	-0.6	
Other current account flows (negative = net inflow)	-1.7	-1.8	-2.5			-3.3	-3.3	-3.3	-3.3	-3.2	-3.2		-2.4	-0.4	
Net FDI (negative = inflow)	-6.4	-6.9	-6.9	-4.8	3.2	-3.7	-9.8	-6.1	-6.3	-6.6	-6.8	-6.5	-6.8	-6.8	-6.8
Endogenous debt dynamics 2/	-0.2	-0.9	-1.5			-0.1	-0.2	-0.4	-0.4	-0.4	-0.3	-0.3	0.0	-0.2	-0.1
Contribution from nominal interest rate	0.2	0.2	0.2			0.2	0.2	0.2	0.2	0.2	0.1		0.4	0.4	
Contribution from real GDP growth	-0.7	-0.5	-0.8			-0.3	-0.4	-0.6	-0.6	-0.6	-0.4		-0.4	-0.5	
Contribution from price and exchange rate changes	0.4	-0.6	-0.9			
Residual, including assets, errors, and omissions (3-4) 3/	-6.3	-4.9	-7.0			-2.5	-1.2	-3.3	-2.7	-3.2	-2.7	-2.6	-4.0	-8.4	-5.4
o/w exceptional financing	0.0	0.0	0.0			0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0		0.0	0.0	
PV of external debt 4/	14.8			14.2	13.7	12.8	11.8	10.4	9.1		8.7	10.8	
In percent of exports	75.1			77.1	73.5	64.5	56.3	46.7	39.5		42.6	53.8	
PV of PPG external debt	14.8			14.2	13.7	12.8	11.8	10.4	9.1		8.7	10.8	
In percent of exports	75.1			77.1	73.5	64.5	56.3	46.7	39.5		42.6	53.8	
In percent of government revenues	55.4			55.5	50.9	49.1	44.9	39.2	34.4		32.9	40.6	
Debt service-to-exports ratio (in percent)	2.2	2.3	2.2			9.6	17.8	15.6	12.0	13.0	11.8		13.0	109.7	
PPG debt service-to-exports ratio (in percent)	2.2	2.3	2.2			2.4	2.7	3.1	3.0	5.0	4.3		7.5	7.6	
PPG debt service-to-revenue ratio (in percent)	1.3	1.8	1.6			1.8	1.8	2.3	2.4	4.2	3.7		5.8	5.7	
Total gross financing need (billions of euros)	0.1	0.2	0.3			0.3	0.2	0.3	0.3	0.3	0.3		0.7	5.6	
Non-interest current account deficit that stabilizes debt ratio	12.9	12.7	15.4			6.4	11.1	9.8	9.4	10.2	9.8		10.8	15.4	
Key macroeconomic assumptions															
Real GDP growth (in percent)	3.5	3.2	5.2	4.7	2.0	2.3	2.6	4.2	4.5	5.0	4.5	3.9	4.6	4.5	4.6
GDP deflator in euro terms (change in percent)	-1.7	3.7	5.8	1.1	3.6	2.5	2.2	2.0	2.0	2.0	2.0	2.1	2.0	2.0	2.0
Effective interest rate (percent) 5/	0.8	1.2	1.2	0.4	0.6	1.6	1.5	1.5	1.5	1.4	1.4	1.5	4.2	3.0	3.7
Growth of exports of G&S (euro terms, in percent)	22.1	26.4	7.5	21.9	31.2	-2.1	5.9	13.1	13.2	13.2	11.0	9.0	5.6	6.6	5.7
Growth of imports of G&S (euro terms, in percent)	-1.9	15.6	12.0	10.0	7.7	-3.1	2.7	3.4	5.3	6.7	6.3	3.5	6.3	6.6	6.4
Grant element of new public sector borrowing (in percent)	49.1	11.5	11.5	11.5	11.5	19.0	11.5	11.5	12.0
Government revenues (excluding grants, in percent of GDP)	28.6	26.0	26.8			25.6	26.8	26.0	26.3	26.5	26.5		26.5	26.5	26.6
Aid flows (in billions of euros) 7/	0.0	0.0	0.0			0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0		0.0	0.0	
o/w Grants	0.0	0.0	0.0			0.037	0.003	0.0	0.0	0.0	0.0		0.0	0.0	
o/w Concessional loans	0.0	0.0	0.0			0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0		0.0	0.0	
Grant-equivalent financing (in percent of GDP) 8/	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0		0.3	0.2	0.2
Grant-equivalent financing (in percent of external financing) 8/	64.6	11.5	11.5	11.5	11.5		11.5	11.5	12.0
Memorandum items:															
Nominal GDP (billions of euros)	4.0	4.3	4.8			5.0	5.3	5.6	6.0	6.4	6.8		9.5	18.1	
Nominal dollar GDP growth	1.7	7.1	11.3			4.9	4.9	6.3	6.6	7.1	6.6	6.1	6.7	6.6	6.7
PV of PPG external debt (in billions of euros)	0.7			0.7	0.7	0.7	0.7	0.7	0.6		0.8	1.9	
(PVT-PVt-1)/GDPt-1 (in percent)	0.1	0.1	-0.1			0.1	0.1	-0.2	-0.2	-0.7	-0.6	-0.2	0.8	0.9	0.7
PV of PPG external debt (in percent of GDP)	14.8			14.2	13.7	12.8	11.8	10.4	9.1		8.7	10.8	
PV of PPG external debt (in percent of exports)	75.1			77.1	73.5	64.5	56.3	46.7	39.5		42.6	53.8	
Debt service of PPG external debt (in percent of exports)	2.2			2.4	2.7	3.1	3.0	5.0	4.3		7.5	7.6	

Sources: Country authorities; and staff estimates and projections.

1/ Data on private external debt is unavailable.

2/ Derived as $[r - g - \rho(1+g)] / (1+g+\rho+g\rho)$ times previous period debt ratio, with r = nominal interest rate; g = real GDP growth rate, and ρ = growth rate of GDP deflator in euro terms.

3/ Includes exceptional financing; changes in gross foreign assets; errors and omissions, and valuation adjustments. For projections also includes contribution from price and exchange rate changes.

4/ Assumes that PV of private sector debt is equivalent to its face value.

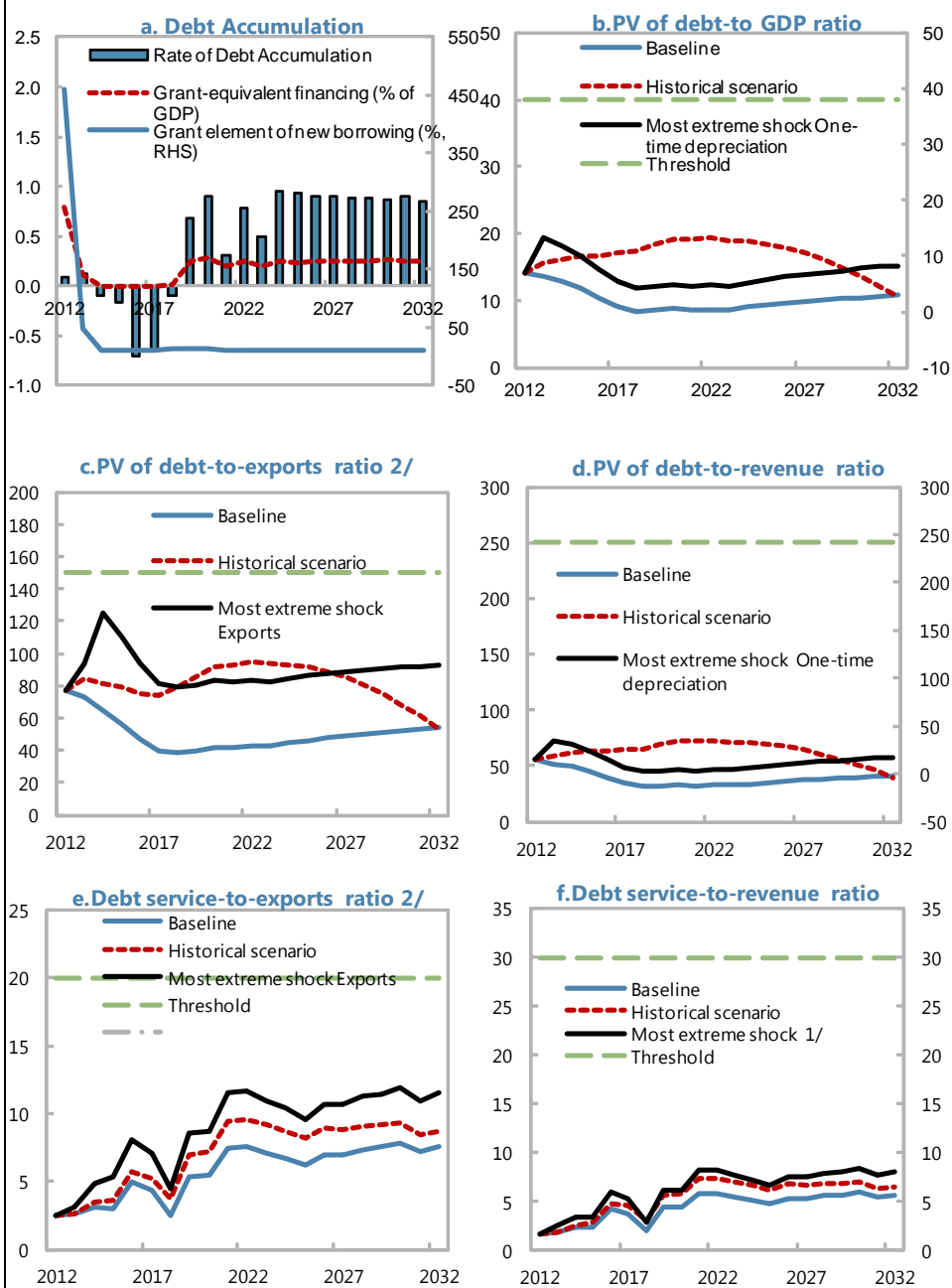
5/ Current-year interest payments divided by previous period debt stock.

6/ Historical averages and standard deviations are generally derived over the past 10 years, subject to data availability.

7/ Defined as grants, concessional loans, and debt relief.

8/ Grant-equivalent financing includes grants provided directly to the government and through new borrowing (difference between the face value and the PV of new debt).

Figure A1. Kosovo: Indicators of Public and Publicly Guaranteed External Debt under Alternatives Scenarios, 2012-2032 1/

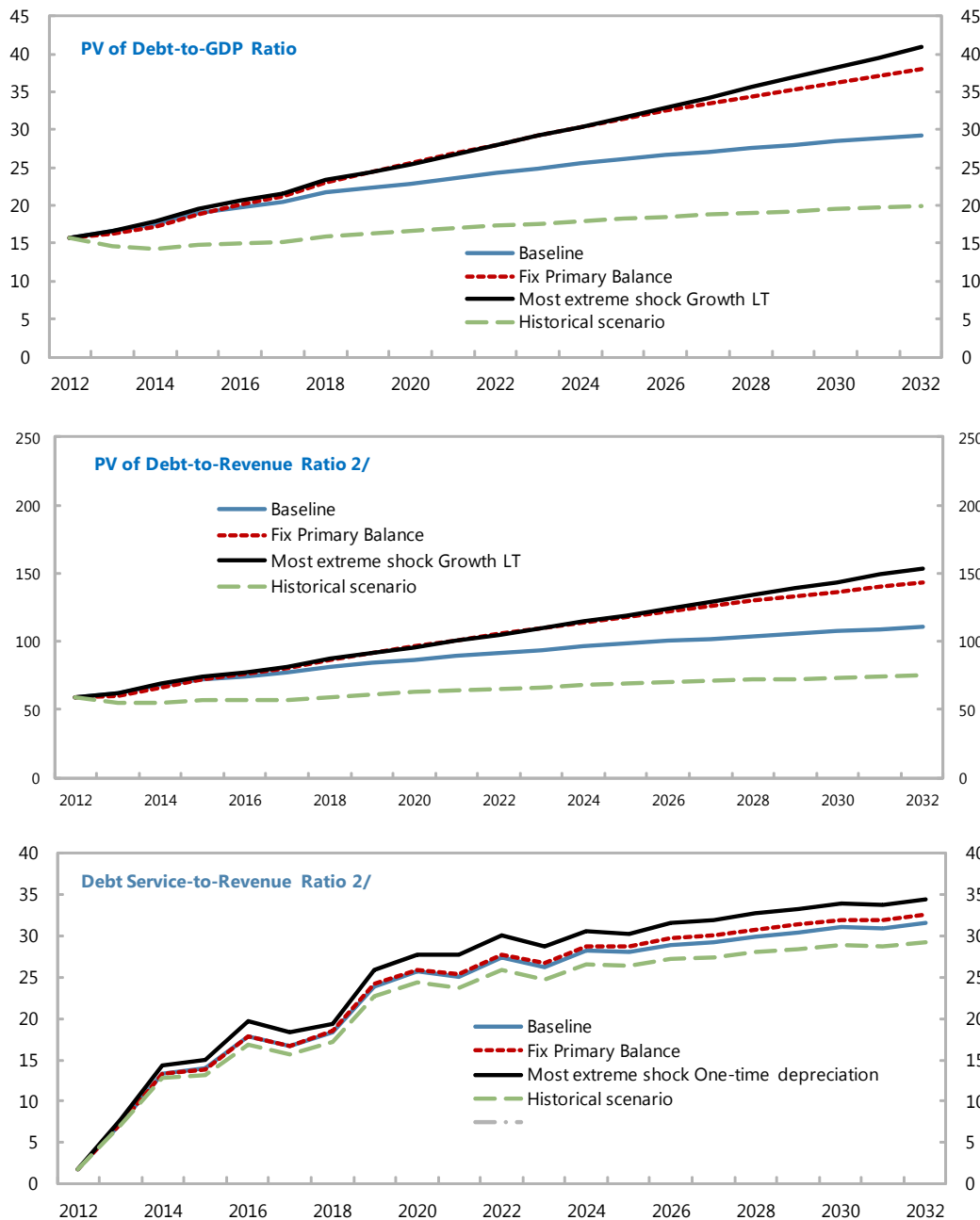
Sources: Country authorities; and IMF staff estimates and projections.

1/ The most extreme stress test is the test that yields the highest ratio in 2022. In figure b. it corresponds to a Exports shock; in c. to a Exports shock; in d. to a Exports shock; in e. to a Exports shock and in figure f. to a Exports shock.

2/ The magnitude of the export shock reflects the variability of prices of metals, which represented 76 percent of Kosovo's exports in 2010.

Table A2. Kosovo: Public Sector Debt Sustainability Framework, Baseline Scenario, 2009-2032															
(In percent of GDP, unless otherwise indicated)															
	Actual			Average ⁵	Standard Deviation ^{5/}	Estimate	Projections						2018-32 Average		
	2009	2010	2011			2012	2013	2014	2015	2016	2017	2012-17 Average		2022	2032
Public sector debt 1/	17.2	16.3	14.6			17.0	17.6	18.3	19.3	19.8	20.3		25.2	31.6	
Change in public sector debt	-3.7	-0.9	-1.7			2.4	0.6	0.6	1.0	0.5	0.5		0.9	0.5	
Identified debt-creating flows	0.5	1.7	0.1			1.0	-3.2	2.0	0.1	-0.1	0.6		0.5	0.1	
Primary deficit	0.6	2.6	1.6	-0.2	3.5	2.4	3.1	2.7	1.6	1.5	1.4		2.1	0.9	0.8
Revenue, grants, and interest income	28.6	26.9	27.3			26.4	26.9	26.0	26.3	26.5	26.5		26.4	26.5	26.5
of which: grants	0.0	0.9	0.5			0.7	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0		0.0	0.0	0.0
Primary (noninterest) expenditure	29.2	29.5	28.9			28.7	30.0	28.7	27.9	28.0	28.0		28.6	27.5	27.3
Automatic debt dynamics	-0.2	-0.9	-1.5			-0.5	-0.5	-0.7	-0.7	-0.8	-0.7		-0.6	-0.5	-0.7
Contribution from interest rate/growth differential	-0.8	-0.5	-0.9			-0.4	-0.4	-0.7	-0.7	-0.8	-0.6		-0.5	-0.7	
of which: contribution from average real interest rate	-0.1	0.0	0.0			-0.1	0.0	0.0	0.1	0.1	0.2		0.6	0.6	
of which: contribution from real GDP growth	-0.7	-0.5	-0.8			-0.3	-0.4	-0.7	-0.8	-0.9	-0.9		-1.1	-1.4	
Contribution from real exchange rate depreciation	0.6	-0.4	-0.6			-0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0		
Other identified debt-creating flows	0.0	0.0	0.0			-0.9	-5.8	0.0	-0.8	-0.8	-0.1		0.0	0.0	0.0
Privatization receipts (negative)	0.0	0.0	0.0			-0.9	-5.8	0.0	-0.8	-0.8	-0.1		0.0	0.0	0.0
Recognition of implicit or contingent liabilities	0.0	0.0	0.0			0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0		0.0	0.0	0.0
Debt relief (HIPC and other)	0.0	0.0	0.0			0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0		0.0	0.0	0.0
Other (specify, e.g. bank recapitalization)	0.0	0.0	0.0			0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0		0.0	0.0	0.0
Residual, including asset changes	-4.1	-2.6	-1.9			1.4	3.8	-1.3	1.0	0.6	-0.1		0.9	0.4	0.4
Other Sustainability Indicators															
PV of public sector debt	14.8			15.7	16.6	17.6	19.0	19.7	20.5		24.3	29.3	
PV of contingent liabilities (not included in public sector debt)	
Gross financing need 2/	1.0	3.1	2.0			2.8	5.1	6.2	5.3	6.2	5.8		8.2	9.2	
PV of public sector debt-to-revenue and grants ratio (in percent)	54			59	62	68	72	75	77		91	110	
PV of public sector debt-to-revenue ratio (in percent)	55			61	62	68	72	75	77		91	110	
Debt service-to-revenue and grants ratio (in percent) 4/	1.3	1.7	1.6			1.7	7.4	13.4	13.9	17.9	16.7		27.3	31.6	
Debt service-to-revenue ratio (in percent) 4/	1.3	1.8	1.6			1.8	7.4	13.4	13.9	17.9	16.7		27.3	31.6	
Primary deficit that stabilizes the debt-to-GDP ratio	4.3	3.5	3.4			0.0	2.5	2.0	0.6	1.0	0.9		1.2	0.0	0.3
Overall balance	-0.8	-2.8	-1.8			-2.6	-3.4	-3.0	-2.0	-2.0	-2.0		-2.5	-2.0	-2.0
Key macroeconomic and fiscal assumptions															
Nominal GDP (local currency)	4.0	4.3	4.8			5.0	5.3	5.6	6.0	6.4	6.8		9.5	18.1	
Real GDP growth (in percent)	3.5	3.2	5.2	4.7	2.0	2.3	2.6	4.2	4.5	5.0	4.5		3.9	4.6	4.5
Average nominal interest rate on public debt (in percent)	0.8	1.2	1.2	0.4	0.6	1.6	2.0	2.1	2.4	2.8	3.1		2.3	4.7	4.2
Average nominal interest rate on forex debt (in percent)	0.8	1.2	1.2	0.4	0.6	1.6	1.5	1.5	1.5	1.4	1.4		1.5	4.2	3.0
Interest on domestic debt (percentage of previous year stock, in percent)	7.4	5.0	5.0	5.0	5.0		5.5	5.0	5.0
Average real interest rate (in percent)	-0.4	0.3	-0.3	-1.8	1.3	-0.4	0.0	0.1	0.5	0.7	1.1		0.3	2.6	2.1
Real exchange rate depreciation (in percent, + indicates depreciation)	2.9	-2.7	-4.0	1.2	4.0	-0.6
Inflation rate (GDP deflator, in percent)	-1.7	3.7	5.8	1.1	3.6	2.5	2.2	2.0	2.0	2.0	2.0		2.1	2.0	2.0
Growth of real primary spending (deflated by GDP deflator, in percent)	25.4	4.1	3.3	3.8	8.3	1.7	7.0	-0.2	1.7	5.2	4.5		3.3	4.6	4.4
Grant element of new external borrowing (in percent)	49.1	11.5	11.5	11.5	11.5		19.0	11.5	11.5
Sources: Country authorities; and staff estimates and projections.															
1/ Covers general government. Gross debt concept is used.															
2/ Gross financing need is defined as the primary deficit plus debt service plus the stock of short-term debt at the end of the last period.															
3/ Revenues excluding grants.															
4/ Debt service is defined as the sum of interest and amortization of medium and long-term debt.															
5/ Historical averages and standard deviations are generally derived over the past 10 years, subject to data availability.															

Figure A2. Kosovo: Indicators of Public Debt Under Alternative Scenarios, 2012-2032 1/

Sources: Country authorities; and IMF staff estimates and projections.

1/ The most extreme stress test is the test that yields the highest ratio in 2022.

2/ Revenues are defined inclusive of grants.

REPUBLIKA E KOSOVËS

RAPORTI I STAFIT PËR KONSULTIMET ARTIKULLI IV 2013 - ANEKSI INFORMATIV

28 Qershor 2013

Përgatitur nga

Departamenti për Evropën
(Në konsultim me departamentet e tjera)

PËRMBAJTJA

MARRËDHËNIET ME FONDIN	2
PLANVEPRIMI I PËRBASHKËT I MENAXHIMIT FMN-BANKA BOTËRORE	5
ÇËSHTJE STATISTIKORE	7

MARRËDHËNIET ME FONDIN

(Sipas 31 majit 2013)

Statusi i anëtarësisë

Anetar me: 29 qershor 2009.

Të dhënat e burimeve të përgjithshme:	SDR Million	Perqindje e Kuotes
Kuota	59.00	100.00
Valuta	141.82	240.37
Transhet reserve te pashfrytezuara	14.17	24.01
SDR Department:	SDR Million	Perqindje e Kuotes
Terheqjet Kumulative	55.37	100.00
Te mbajtura	53.86	97.28
Blerje dhe kredi të papaguara:	SDR Million	Perqindje e Kuotes
Stand-by Marreveshja	96.98	164.37

Marrëveshjet financiare më të fundit:

Lloji	Data e Marrveshjes	Data e perfundimit	Shuma e aprovuar (SDR Million)	Shuma e terhequr (SDR Million)
Stand-By	Prill 27, 2012	Dhj 26, 2013	90.97	78.22
Stand-By	Korr 21, 2010	Jan 20, 2012	92.66	18.76

Pagesat e parashikuara Fondit¹

(SDR milion; bazuar në përdorimin ekzistues të burimeve dhe aksioneve të SDR):

	<u>2013</u>	<u>2014</u>	<u>2015</u>	Forthcoming	
				<u>2016</u>	<u>2017</u>
Principali	2.35	9.38	12.99	39.11	33.16
Interest	0.52	0.97	0.87	0.62	0.22
Total	2.86	10.35	13.86	39.73	33.37

¹ Kur një anëtar ka detyrime financiare të tejkaluara për më tepër se tre muaj, sasia e të prapambeturave të tilla do të paraqitet në këtë seksion.

Zbatimi i iniciativës HIPC: Nuk aplikohet

Zbatimi i Iniciativës për Lehtësimin e Borxhit Multilateral (MDRI): Nuk aplikohet

Vlerësimi i masave mbrojtëse

Vlerësimi i masave më të fundit mbrojtëse të Bankës Qendrore të Republikës së Kosovës (BQK) është plotësuar më 25 qershor 2012. Doli se shumica e rekomandimeve të mëparshme për masat mbrojtëse janë implementuar. Në veçanti, është forcuar mbikëqyrja e Komisionit të Auditit dhe departamenti i auditit të brendshëm ka bërë hapa të rëndësishëm drejt përputhjes së plotë me standardet ndërkombëtare. Në një të ardhme, departamenti duhet tanimë t'i nënshtrohet një rishikimi të cilësisë nga jashtë. Për të ruajtur disbursimet e Fondit të përdorura për financimin buxhetor, autoritetet janë angazhuar në MEFP për të vazhduar praktikën ekzistuese të (i) përdorimit të BQK si menaxher i vetëm i investimeve; dhe (ii) mbajtjen e të gjitha llogarive qeveritare në BQK. Veçmas, për të mbrojtur autonominë financiare të BQK-se, trajtimi i ndonjë humbjeje të bërë si rezultat i ndihmës emergjente për likuiditetet, u sqarua në ligj.

Marrëveshjet e shkëmbimit

Kosova nuk nxjerr monedhën e saj por përdor euron si një mjet ligjor pagese. Kosova nuk është pjesë e eurozonës dhe Banka Qendrore e Republikës së Kosovës nuk është pjesë e Sistemit Evropian të Bankave Qendrore. Kosova është anëtare e Artikullit XIV dhe ende nuk ka pranuar detyrimet e Artikullit VIII të Artikujve të Marrëveshjes.

Konsultimet e mëparshme për Artikullin IV:

Kosova është në një cikël konsultimi 24 mujor gjatë marrëveshjes Stand-By. Konsultimi i fundit për Artikullin IV —i cili ishte i pari në historinë e Kosovës—përfundoi më 6 korrik 2011.

Rishikimi i katërt sipas marrëveshjes Stand-By

Diskutimet u zhvilluan në Prishtinë, 28 maj - 10 qershor 2013.

Pjesëmarrja e FSAP dhe ROSC:

Një mision i FSAP u krye gjatë 19 shtatorit–2 tetorit 2012. FSSA përfshiu ROSC për pajtimin me Parimet Bazë Basel. Kosova nuk ka pasur një të dhënë apo transparencë fiskale ROSC.

Ndihma teknike

Prej 1999, Fondi i ka siguruar asistencë teknike dhe këshilla politike UNMIK-ut sipas EBD/99/80 dhe prej shtatorit 2008, Kosovës sipas EBD/08/95. Asistenca teknike është përqendruar në kompetencat kryesore të Fondit, veçanërisht në fushat e politikës fiskale, sistemet bankare dhe të pagesave, si dhe statistikat makroekonomike. Asistenca ka kontribuar edhe në zhvillimin e

aspekteve kryesore të kuadrit ligjor dhe institucional të nevojshëm për ekonominë e tregut. Kohët e fundit, TA është siguruar për çështjet e mëposhtme:

Sektori real

- Statistikat e llogarive kombëtare (gusht 2011, shtator 2012, shkurt-mars 2013)
- Statistikat CPI (shkurt-mars 2013)

Sektori fiskal

- Sistemet IT dhe pajtimi i taksapaguesve (Misionet HQ: Shkurt 2011; vizitat e ekspertëve: shkurt 2011)
- Politika dhe administrimi tatimor (shtator 2011)
- Administrimi tatimor (mars 2012, shkurt 2013)
- Federalizmi fiskal (shtat. 2011)
- Menaxhimi i financave publike (këshilltar rajonal DFM: shkurt 2013)
- Rregullat fiskale dhe monitorimi i llogarive të pagueshme (qershor 2012)
- Regjimi i burimeve për minierat (shtator 2012)
- Kuadri fiskal bazuar në rregullat (shkurt (2013)

Sektorët monetarë dhe financiarë

- Misioni FSAP (shtat.-tet. 2012)
- Menaxhimi i asetëve të Bankës Qendrore (mars 2012, maj 2013)
- Ligji i Bankës Qendrore (maj 2012)
- Mbikëqyrja dhe rregullorja e bankës (shtat. 2011)
- Analiza e stabilitetit financiar, përfshi stress testing (gusht 2011)
- Operacionet monetare dhe forex (qer. 2011)
- Pagesat dhe shlyerjet (prill 2011)

Sektori i jashtëm

- Bilanci i statistikave të pagesave (mars 2012)

Përfaqësuesi rezident: Z. Sulemane e mori postin në tetor 2010.

PLAN VEPRIMI I PËRBASHKËT I MENAXHIMIT FMN-BANKË BOTËRORE

Titulli	Produktet	Koha e përkohshme e misioneve	Data e pritshme e dorëzimit
1. Programi i punës së Fondit	TA rreth menaxhimit të aseteve të BQK	22 maj - 4 qershor 2013	
	Rishikimi i katërt SBA		15 korrik 2013
	Vizita e stafit rreth buxhetit 2014	28 maj - 10 qershor 2013	Fund shtatori 2013
	Rishikimi i pestë SBA	Shtator 2013	Dhjetor 2013
	TA rreth administrimit të të hyrave	Nëntor 2013	
	TA rreth menaxhimit të krizës TA në kuadrin e kujdesshëm makro (modelimi makro)	Deri në gjashtë vizita afatshkurtra të ekspertëve deri në fund të prillit 2014	
	TA rreth stress testing	Korrik 2013	
	TA rreth zgjidhjes së Bankës	Gusht 2013	
	TA rreth mbikëqyrjes bankare bazuar në rrezikun	Gusht 2013	
	TA rreth BQK për sektorin e jashtëm	Tetor 2013	
TA rreth llogarive kombëtare	Nëntor 2013		
		Planifikuar për Mars 2014	

		Katër misione për këshilltarin rajonal të llogarive kombëtare planifikuar për qershor, shtator, 2013 dhe janar e prill 2014	
2. Programi i punës i Bankës	Projekti për modernizimin e sektorit publik (PSMP)	Tetor 2013	në vazhdim
	PFR	Qershor, gusht 2013	Pritet në fund të 2013
	TA dhe kapitalizimi i pjesëshëm i DIFK	Pritet të plotësohet më 2014	Pritet në korrik 2013
	Shënim për sigurimet shoqërore	Qershor 2013	Pritet në korrik 2013
	Raporti mbi varfërinë	Korrik 2013	Pritet në korrik 2013
	Raporti LFS	Korrik 2013	Shtator 2013
	Studimi mbi mobilitetin ekonomik, tregjet e punës dhe gjininë në Kosovë	...	Shtator 2013
	Raporti dhe shënimi si pjesë e shërbimeve këshillimore dhe analitike për rrjetin e sigurisë Smart	Misioni: Maj, 2013; dhe Q4 i CY 2013	Pritet në qershor 2013 shënimi përmbledhës - qershor 2014
	Forcimi i kapacitetit të Agjencisë për Financimin Shëndetësor	Korrik-gusht 2013	në vazhdim
	Projekti për centralin e ri elektrik të Kosovës dhe pastrimit të mjedisit	Shtator 2013	në vazhdim

ÇËSHITJE STATISTIKORE

I. Vlerësimi i mjaftueshmërisë të të dhënave për mbikëqyrje

Të përgjithshme: Provizioni i të dhënave është i mjaftueshëm për mbikëqyrjen dhe për monitorimin e programit. Kriteret e performancës mund të testohen me saktësi. Megjithatë, sistemi statistikor ende vuan nga mungesa të konsiderueshme të burimeve financiare dhe njerëzore.

Llogaritë kombëtare: Janë bërë përmirësime të llogarive kombëtare, por mbeten dobësi të konsiderueshme. Cilësia dhe akomodimi i të dhënave nominale dhe reale të GDP mbi qasjen e shpenzimeve është përmirësuar dhe tani të dhënat publikohen në një format Excel në faqen në internet të Agjencionit të Statistikave të Kosovës. Të dhënat e GDP bazuar në qasjen e prodhimit janë vënë në dispozicion por periudha kohore nga botimi në botim është e gjatë. Kosova duhet gjithashtu të fillojë të botojë të dhënat tremujore të GDP si dhe një indeks mujor të prodhimit industrial.

Tregjet e punës: Të dhënat për krahun e punës dhe pagat janë të kufizuara dhe të pasakta duke pasur parasysh pjesën e madhe të ekonomisë informale. Është duke u zhvilluar një anketë e ekonomive shtëpiake dhe të dhënat paraprake për gjysmën e parë të 2012 janë botuar në maj 2013.

Indeksi i çmimeve të konsumit: Është nxjerrë një indeks i çmimeve të konsumit (CPI) qysh prej 2002 dhe botohet për muaj (me një distancë kohore prej 13 ditë). Indeksi përdor një klasifikim të konsumit individual sipas qëllimit (COICOP)- klasifikim kompatibil i artikujve me 352 agregate elementare. Peshat aktuale, të futura në 2012 bazohen në të dhënat nga Anketimi për buxhetin familjar (HBS) dhe të dhënat nga llogaritë kombëtare (NA) nga qasja e shpenzimeve për 2010. Këto peshat do të përdoren deri në dhjetor 2013. Klasifikimi kosovar CPI i artikujve përputhet plotësisht me klasifikimin e konsumit individual sipas qëllimit (COICOP).

Statistikat financiare të qeverisë: Raportet mujore mbi ekzekutimin e buxhetit të qeverisë së përgjithshme (qeveria qendrore dhe komunat) në bazë të parave të gatshme nxirren pesë javë pas përfundimit të çdo muaji. Megjithatë, klasifikimi buxhetor nuk është në përputhje me GFSM 2001 sepse: (i) të dhënat janë në bazë të parave të gatshme, jo aktual; (ii) huadhënia për qëllime të politikave (e ngjashme me subvencionet) përfshihet pas kalkulimit të bilancit primar; (iii) transfertat kapitale duhet të përfshihen në shpenzimet aktuale në vend të shpenzimeve kapitale; (iv) memorandum i mirëkuptimit (MOU) duhet të klasifikohet si duhet në vartësi të qëllimit final; (v) dokumentet e buxhetit vjetor duhet të specifikojnë si shpenzimet aktuale ashtu dhe kapitale të lidhura me projektet individuale. Monitorimi i të prapambeturave në vend duhet të forcohet.

Të dhënat e sektorit financiar: Statistikat e korporatave depozitare (bankat tregtare dhe banka qendrore) duke filluar nga dhjetori 2000 botohen për muaj (me një distancë kohore 25 ditë). Statistikat e korporatave të tjera financiare duke filluar nga qershori 2004 botohen çdo tremujor (me një distancë kohore 35 ditë). Të dhënat janë mjaft në përputhshmëri me ato të FMN *Monetary and Financial Statistics Manual (Manuali statistikor monetar dhe financiar)(MFSM), 2000*. Për shkak të vështirësive për marrjen e të dhënave të përshtatshme burimore të nevojshme për vlerësimin e monedhës euro në qarkullim, BQK pushoi së hartuari agregate monetare në 2006. Treguesit e shëndoshë financiarë përpilohen sipas Udhëzuesit për Përpilimin e Treguesve të Stabilitetit Financiar (FSI), 2007 dhe janë në dispozicion nëpërmjet STA FSI (duke filluar me të dhënat e korrikut 2010). Stafi dhe burimet e tjera janë të mjaftueshme tani.

Statistikat e sektorit të jashtëm: BQK siguron të dhënat tremujore të bilancit të pagesave. Kohët e fundit, BQK ka rishikuar të dhënat e veta BOP që pasqyrojnë përmirësimin në masat e eksportit të shërbimeve, të dërgesave dhe monedhës në qarkullim midis të dhënave të tjera. Këto rishikime pasqyrohen tani në të dhënat që raportojmë ne. Për më tepër, BQK së fundi pushoi së botuari të dhënat tregtare, gjë që tani është përgjegjësi e Zyrës së Statistikave të Kosovës (SOK). Të dhënat e fundit jepen në bazë mujore. Në tetor 2012, Kosova filloi raportimin e të dhënave IIP tremujore te STA. Në përgjithësi, saktësia, periodiciteti dhe koha e statistikave të bilancit të pagesave janë përmirësuar në saje të përpjekjeve të autoriteteve si dhe asistencës teknike të STA.

II. Standardet dhe cilësia e të dhënave

Pjesëmarrëse në shpërndarjen e të dhënave të përgjithshme (GDDS) që nga prilli 1011.

Kosova nuk ka pasur një Data ROSC.

Kosova - Tabela e treguesve të përbashkët që kërkohen për mbikëqyrjen
(Sipas 28 qershorit 2013)

	Date of Latest Observation	Date Received	Frequency of Data ⁷	Frequency of Reporting ⁷	Frequency of Publication ⁷
Exchange Rates	N/A	N/A	D	D	D
International Reserve Assets and Reserve Liabilities of the Monetary Authorities ¹			M	M	M
Reserve/Base Money	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
Broad Money	04/30/2013	05/31/2013	M	M	Q
Central Bank Balance Sheet	04/30/2013	05/31/2013	M	M	Q
Consolidated Balance Sheet of the Banking System	04/30/2013	05/31/2013	M	M	Q
Interest Rates ²	04/30/2013	05/31/2013	M	M	Q
Consumer Price Index	05/31/2013	6/15/2013	M	M	M
Revenue, Expenditure, Balance and Composition of Financing ³ – General Government ⁴	04/31/2013	05/24/2013	M	M	M
Revenue, Expenditure, Balance and Composition of Financing ³ – Central Government	04/31/2013	05/24/2013	M	M	M
Stocks of Central Government and Central Government-Guaranteed Debt ⁵	03/31/2013	06/18/2013	Q	Q	Q
External Current Account Balance	12/31/2012	4/16/2013	Q	Q	Q
Exports and Imports of Goods ⁸	02/28/2013	4/17/2013	M	M	M
GDP/GNP ⁹	2011	12/20/2012	A	A	A
Gross External Debt	12/31/2012	4/16/2013	Q	Q	Q
International Investment Position ⁶	12/31/2012	4/16/2013	Q	Q	Q

¹Përfshin asetet rezervë të zotuar ose ndryshe të ngarkuara si dhe pozicionet derivateve neto.

²Si bazuar te tregu ashtu dhe të përcaktuara zyrtarisht, përfshi normat e skontimit, normat e tregut të parasë, normat për bonot e thesarit, letrat me vlerë dhe bondet.

³Financimi i bankave të huaja dhe vendase, dhe jobankar vendas.

⁴Qeveria e përgjithshme përbëhet nga qeveria qendrore (fondet buxhetore, fondet buxhetore ekstra, dhe fondet e sigurimeve shoqërore) si dhe qeveritë shtetërore dhe lokale.

⁵Përfshi përbërjen e monedhës dhe maturimin.

⁶Përfshin asete financiare bruto të jashtme dhe pozicionet detyrimit përballë jorezidentëve.

⁷Të përditshme (D), të përjavshme (Ë), mujore (M), tremujore (Q), vjetore (A), të parregullta (I); jo të disponueshme (NA).

⁸Të dhënat e shërbimeve të disponueshme në bazë vjetore.

⁹Të dhënat GNDI jo të disponueshme

INTERNATIONAL MONETARY FUND

Njoftim për shtyp Nr. 13/272
PËR NJOFTIM TË MENJËHERSHËM
23 korrik 2013

International Monetary Fund
700 19th Street, NW
Washington, D. C. 20431 USA

Bordi Ekzekutiv i FMN përfundon konsultimet Artikulli IV 2013 me Kosovën

Më 15 korrik 2013, Bordi Ekzekutiv i Fondit Monetar Ndërkombëtar (FMN) përfundoi konsultimin Artikulli IV me Kosovën.¹

Sfondi

Ekonomia e Kosovës ka shfaqur elasticitet në përballje me erërat e kundërta që fryjnë nga kriza globale financiare si dhe turbulencat në eurozonë. Qysh prej fillimit të krizës financiare më 2007, rritja vjetore reale e GDP nuk ka rënë poshtë 2% dhe ka pasur një mesatare prej 4.5% midis 2007 dhe 2012, një nga ritmet e rritjes më të larta në rajon. Kjo qëndresë i detyrohet kryesisht lidhjeve pothuaj inekzistente financiare ose eksportit me vendet e krizës dhe ekspozimit të Kosovës ndaj Gjermanisë dhe Zvicrës, vende ku banojnë dy të tretat e diasporës. Dërgesat dhe FDI nga diaspora kanë qëndruar mirë dhe prandaj kanë vazhduar të mbështesin kërkesën në vend dhe të financojnë një deficit të madh tregtar. Papunësia mbetet shumë e lartë në rreth 35 për qind, megjithëse pjesa më e madhe e saj ndoshta pasqyron punësimin informal.

Inflacioni në çmimet e konsumit ka lëvizur në përputhje me çmimet e importit, pikërisht për ushqim, por inflacioni kryesor mbetet i frenuar në rreth 2%, në përputhje me adoptimin e njëanshëm të euros nga Kosova. Sektori bankar mbetet likuid, me fitim dhe i kapitalizuar mirë, megjithëse fuqia financiare ndryshon nga banka në bankë.

¹ Sipas Artikullit IV të Artikujve të Marrëveshjes të FMN-së, FMN mban diskutime dypalëshe me anëtarët, zakonisht çdo vit. Një ekip i stafit viziton vendin, mbledh informacion ekonomik dhe financiar, dhe diskuton me zyrtarët zhvillimet dhe politikat ekonomike të vendit. Pas kthimit në qendër, stafi përgatit një raport, i cili formon bazën për diskutimin nga Bordi Ekzekutiv. Në përfundim të diskutimit, drejtori menaxhues, si kryetar i Bordit, bën një përmbledhje të pikëpamjeve të Drejtorëve Ekzekutivë dhe pastaj kjo përmbledhje u transmetohet autoriteteve të vendit. Shpjegimi i kualifikuesve të përdorur në përmbledhjet mund të gjenden këtu:

<http://www.imf.org/external/np/sec/misc/qualifiers.htm>.

Në dy vitet e fundit, politikat makroekonomike janë zhvilluar në kontekstin e Programit të Monitoruar nga Stafi (në 2011) si dhe nga Marrëveshja Stand-By (nga 2012). Në këtë periudhë, autoritetet kanë rivendosur një pozicion fiskal të qëndrueshëm, kanë përmirësuar përgatitjen dhe koston e iniciativave të shpenzimeve dhe kanë forcuar rrjetin e sigurisë financiare. Prej 2004, politika fiskale do të ankorohet nga korniza fiskale bazuar në rregulla, që pritet të hyjë në fuqi në korrik të këtij viti. Më tej, qeveria është në drejtimin e duhur për restaurimin e rezervave të likuiditetit, në vartësi të shitjes së kompanisë së telekomunikacionit PTK sipas planifikimit më vonë gjatë këtij viti. Autoritetet kanë marrë edhe iniciativa për të forcuar konkurrencën dhe për të forcuar infrastrukturën publike. Marrëveshja Stand-By që autoritetet po e trajtojnë si parandaluese në 2013, skadon nga fundi i vitit.

Vlerësimi i Bordit Ekzekutiv

Drejtorët Ekzekutivë lavdëruar qëndresën e Kosovës ndaj turbulencave të jashtme, kryesisht në saje të politikave të matura dhe dërgesave të mëdha dhe hyrjeve FDI nga diaspora. Drejtorët vunë në dukje se duke vështuar përpara, do të jetë e rëndësishme të ulet vartësia ndaj këtyre hyrjeve dhe të zhvillohet një sektor i tregtueshëm i fuqishëm që mund të mbështesin rritjen me forcat e veta.

Drejtorët përshëndetën përpjekjet për rritjen e konkurrencës. Ata inkurajuan angazhimin e vazhdueshëm për përmirësimin e klimës së biznesit, forcimin e investimeve në infrastrukturën publike dhe arsim, si dhe rritjen e integritit rajonal. Ruajtja e kontrollit të pagave dhe tregjeve fleksibël të punës si dhe iniciativat në mbështetje të ndërmarrjeve të vogla dhe të mesme do t'i përforcojnë këto përpjekje.

Drejtorët njohën hapat e rëndësishëm të ndërmarrja nga autoritetet për të restauruar qëndrueshmërinë fiskale. Sfidat që presin përpara janë ruajtja e kësaj qëndrueshmërie ndërkohë që adresohen nevojat sociale urgjente si dhe shpenzimet kapitale. Në këtë kontekst, Drejtorët [përshëndetën zhvillimin e kornizës fiskale bazuar në rregulla që do të ankorojë politikën fiskale nga 2014. Ata theksuan se planifikimi i kujdesshëm buxhetor dhe kostoja e iniciativave të shpenzimeve do të mbeten kritike ndërkohë që u rezistohet presioneve të shpenzimeve ad hoc.

Drejtorët morën në konsideratë mbështetjen e madhe në tatimet indirekte që do të jenë të duhurat në kuadër të strukturës së ekonomisë të varur nga transfertat. Megjithatë, ata theksuan se struktura e të hyrave do të kishte nevojë të përshtatej ndërkohë që Kosova integrohet më afër me fqinjët dhe ndërkohë që modeli i rritjes lëviz nga vartësia në transfertat në prodhimin vendas. Drejtorët ranë dakord se bilanci bankar i qeverisë me bankën qendrore duhet të ruhet më kujdes si një mbështetje kritike e kujdesshme për të siguruar ekonominë kundrejt tronditjeve fiskale dhe ekonomike.

Drejtorët vunë në dukje se sistemi bankar është likuid, me fitim dhe i kapitalizuar mirë. Ata gjithashtu vunë në dukje më kënaqësi progresin që është bërë në implementimin e rekomandimeve kryesore të FSAP. Për të promovuar më tej zhvillimin e sektorit financiar, Drejtorët panë nevojën për forcimin e mjedisit ligjor dhe institucional, në veçanti për të

përshpejtuar zbatimin e kontratave nga sistemi gjyqësorë. Për të ulur më tej rreziqet në sistemin bankar, Drejtorët rekomanduan një lëvizje graduale në drejtim të mbikëqyrjes së përgjithshme bazuar në rrezikun, zhvillimin e një kuadri politik makro të kujdesshëm dhe krijimin e një mekanizmi të përhershëm financimi për fondin special të rezervave për ndihmën emergjente për likuiditet.

Njoftimet e Informacionit Publik (PINs) formojnë një pjesë të përpjekjeve të FMN për të promovuar transparencën ndaj pikëpamjeve dhe analizave të zhvillimeve dhe politikave ekonomike nga ana e FMN. Me miratimin e vendit (ose vendeve) të interesuara, PIN jepen pas diskutimeve të Bordit Ekzekutiv të konsultimeve Artikulli IV me vendet anëtare, të mbikëqyrjes së saj të zhvillimeve në nivelin rajonal, të monitorimit pas programit, dhe të vlerësimeve ex post të vendeve anëtare me angazhime të programit afatgjatë. PIN jepen gjithashtu pas diskutimeve të Bordit Ekzekutiv për çështjet e politikës së përgjithshme, po qe se nuk vendoset ndryshe nga Bordi Ekzekutiv në një rast të veçantë.

Kosova: Treguesit kryesorë, 2010–14

	2010	2011	2012	2013	2014
			Est.	Projections	
Real growth rates					
GDP	3.2	5.2	2.3	2.6	4.2
GDP per capita	1.7	3.8	1.4	1.1	2.7
Consumption	1.9	2.6	1.1	2.5	3.0
Investment	12.3	11.3	-3.2	5.2	3.4
Exports	13.0	10.1	-0.5	4.8	12.1
Imports	8.5	5.3	-4.1	4.6	4.4
Price changes					
CPI, period average	3.5	7.3	2.5	2.1	1.8
CPI, end of period	6.6	3.6	3.7	1.5	1.7
GDP deflator	3.7	5.8	2.5	2.2	2.0
Real effective exch. rate (average; -=depreciation)	-0.7	3.5	-0.1
Real effective exch. rate (end of period; -=depreciation)	0.8	0.8	1.4
General government operations (percent of GDP)					
Revenues, incl. interest income 1/	27.1	27.3	26.4	26.9	26.0
Primary expenditures	29.5	28.9	28.7	30.0	28.7
<i>Of which</i>					
Wages and salaries	7.3	8.1	8.1	8.4	8.3
Subsidies and transfers	6.3	5.7	5.8	5.9	5.9
Capital and net lending, incl. highways	11.7	11.5	11.0	11.3	10.2
Capital expenditures on highways	2.9	5.4	5.6	5.2	4.8
Overall balance	-2.6	-1.8	-2.6	-3.4	-3.0
Debt financing, net	0.3	-0.1	3.1	1.4	1.7
Privatization	0.0	0.0	0.9	5.8	0.0
Stock of government bank balances	5.7	3.3	4.3	7.9	6.1
Financing gap	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Savings-investment balances (percent of GDP) 2/					
Domestic savings	-3.8	-4.9	-3.6	-3.7	-2.4
Transfers excluding general government (net)	15.4	14.6	15.8	15.7	13.2
Net factor income	1.6	2.4	3.1	3.1	3.1
National savings	13.2	12.1	15.3	15.1	16.0
Investment	32.7	32.7	30.9	29.5	28.2
Current account, excl. official transfers	-19.5	-20.6	-15.6	-14.4	-12.2
Balance of payments (percent of GDP)					
Current account balance, incl. official transfers	-12.0	-13.8	-7.6	-10.5	-8.7
<i>Of which: official transfers 3/</i>	7.4	6.7	8.0	3.9	3.5
Net foreign direct investment	7.7	7.9	4.3	10.3	6.5
Portfolio investment, net	-1.1	-1.2	-3.7	-3.4	-1.7
Banking sector (percentage change)					
Bank credit to the private sector	12.6	14.7	4.5	5.3	9.9
Deposits of the private sector	23.1	11.4	10.9	11.4	10.2
Non-performing loans (percent of total loans)	5.2	5.7	7.5	7.6 4/	...
GDP (millions of euros)	4,291	4,776	5,012	5,256	5,588
GDP per capita (euros)	2,418	2,655	2,761	2,852	2,988

1/ Projections assume grants of EC and IDA.

2/ Savings-investment of the economy including donor sector

3/ Excluding capital transfers

4/ April 2013.

**Deklaratë nga Johann Prader, Drejtor Ekzekutiv për Kosovën
dhe Z. Omer Yalvac, Zëvendës Drejtor Ekzekutiv
15 korrik 2013**

Në emër të autoriteteve kosovare, ne falënderojmë stafin dhe Menaxhmentin për diskutimet e frytshme rreth politikave dhe mbështetjen gjatë konsultimeve Artikulli IV dhe rishikimit të katërt sipas marrëveshjes Stand-By. Këto shkëmbime pikëpamjesh janë shumë të dobishme për autoritetet kur hartojnë politikat e tyre.

Që prej rishikimit të fundit në prill, ka pasur zhvillime shumë pozitive në lidhje me marrëdhëniet me Bashkimin Evropian (BE). Më 19 prill 2013, qeveria e Kosovës dhe Serbia plotësuan një marrëveshje që do t'u lejojte të dyja vendeve të aplikojnë për anëtarësimin në BE, një përmirësim i ndjeshëm drejt normalizimit të marrëdhënieve. Pas këtij hapi të madh, pati raunde bisedimesh midis delegacioneve nga të dyja vendet. Më 28 qershor 2013, Këshilli Evropian njoftoi vendimin për të filluar negociatat për Marrëveshjen e Stabilizim-Asociimit (SAA) midis Republikës së Kosovës dhe BE. SAA është marrëveshja e parë kontraktuale midis Republikës së Kosovës dhe BE që siguron një perspektivë për anëtarësimin e plotë të Kosovës. Fillimi i negociatave për SAA me BE është një ogur i mirë për perspektivën ekonomike të vendit.

Rezultatet e raportit për Artikullin IV ilustronë se ekonomia ka performuar fuqishëm, me gjithë erërat e kundërta nga kriza financiare globale dhe turbulencat në eurozonë. Rritja ka vazhduar të qëndrojë mbi 2% që prej 2007 dhe rritja mesatare ka qenë më e larta midis vendeve simotra. Themelet makroekonomike janë forcuar me mbështetjen e marrëveshjes Stand-By. Lidhjet tepër të kufizuara financiare dhe eksportuese me vendet e ndikuara më keq nga kriza e eurozonës dhe dërgesat e mëdha nga Gjermania dhe Zvicra kanë kontribuar pozitivisht në perspektivën e rritjes të Kosovës.

Perspektiva e rritjes

Ekonomia pritet të përshpejtohet gradualisht gjatë gjithë 2013 dhe do të vazhdojë në rrugën e rritjes 4.5% në këto vitet e ardhme. Në periudhën e ardhshme, demografia e favorshme, sektori bankar i fortë, dërgesat dhe investimet e huaja direkte do të jenë shtyllat e rëndësishme për performancën e rritjes së fuqishme. Ka shenja inkurajuese për sa i përket rritjes së prodhimit vendas, që zëvendëson importet për konsumin vendas. Përmirësimet në konkurrencën dhe mbështetja e vazhdueshme nga diaspora pritet të nxisin perspektivën e rritjes së ekonomisë në një afat të mesëm.

Autoritetet janë të ndërgjegjshëm për nevojën e rritjes së kapacitetit prodhues të ekonomisë për të pasur rritje të qëndrueshme. Për këtë qëllim, autoritetet janë angazhuar për të forcuar infrastrukturën, për të përmirësuar klimën e biznesit dhe për të rritur integrimin rajonal. Me qëllim të përmirësimit të infrastrukturës, shpenzimet e buxhetit janë fokusuar kryesisht në

shpenzimet kapitale. Për sa i përket klimës së biznesit, autoritetet vazhdojnë të zhvillojnë mjedisin e biznesit përveç arritjes së përmirësimit të ndjeshëm të sipas anketimit të Bankës Botërore 2013, Të Bërit Biznes. Si hap të rëndësishëm, autoritetet kosovare kanë filluar një strategji zhvillimi për ndërmarrjet e vogla dhe të mesme (SME) që do të përmirësojë aksesin e tyre ndaj financave dhe do të rrisin konkurrencën. Për një integrim rajonal më të madh, autoritetet po i drejtojnë përpjekjet e tyre drejt hyrjes në negociata për Marrëveshjen e Stabilizim-Associimit me BE.

Politika fiskale

Autoritetet njohin rëndësinë e bilanceve fiskale të forta në një mjedis global shumë të pasigurt. Rregullimet fiskale u bënë përmes një përzierje të masave për të hyrat dhe shpenzimet. Autoritetet janë të gatshëm të ruajnë pozitën fiskale të qëndrueshme me ndihmën e politikave të kujdeshme në shpenzimet kapitale. Për këtë qëllim, një rregull fiskal bazuar në rregullat do të vendoset duke filluar nga korriku 2014. Rregulli është hartuar për të mbajtur nën kontroll deficitin e përgjithshëm të qeverisë si dhe borxhin publik bruto. Me qëllim që të mbështetet potenciali i rritjes ekonomike, projektet kapitale përjashtohen nga tavan; në vartësi të faturave të privatizimit dhe nivelit të bilancit bankar të qeverisë. Autoritetet i japin rëndësinë më të madhe nivelit të bilancit bankar të qeverisë, kritike për të ruajtur një nivel të përshtatshëm të rezervave që do të siguronin si sistemin publik dhe atë financiar kundër shokut të likuiditetit. Duke marrë parasysh nevojat e zhvillimit të Kosovës dhe politikave fiskale të kujdeshme të saj, 4.5% e GDP konsiderohet si e realizueshme për nivelin e përshtatshëm të bilancit bankar të qeverisë. Megjithatë, autoritetet janë në dijeni të nevojës për targetimin e niveleve më të larta për shkak të projekteve të investimeve shumë vjeçare ose obligimeve të shërbimit të borxheve.

Sektori financiar

Rezultatet e 2012 FSAP zbuluan se sektori bankar ka mbetur likuid, me fitim dhe i kapitalizuar mirë. Megjithëse ka një rritje në kreditë joperformuese (NPL), ato janë krahasimisht të ulëta dhe pothuaj plotësisht të parashikueshme. Autoriteti bankar po monitoron rreziqet që dalin nga aktiviteti ekonomik më i dobët. Të ardhurat nga asetet janë nga më të lartat në rajon. Koeficienti i mjaftueshmërisë së kapitalit i sistemit është rreth 15%, efekti i rregullave kapitale më të rrepta sipas ligjit të ri bankar. Filialet bankare të bankave të eurozonës janë të financuara kryesisht nga depozitat dhe ekziston një rrezik i kufizuar i deleverimit (deleveraging). Edhe aktiviteti kreditues pritet të mbështetet nga bankat e reja në sistem.

Autoritetet ndjekin nga afër rekomandimet e 2012 FSAP për të forcuar mbikëqyrjen e sektorit financiar. Nën këtë dritë, autoritetet kanë filluar një sërë iniciativash për mbikëqyrjen dhe për kuadrin ligjor dhe institucional. Kohët e fundit, ata filluan një studim për asistencë emergjente likuiditeti për bankat nëpërmjet një premiumit bankar. Ata po punojnë gjithashtu me organizatat e tjera ndërkombëtare dhe donatorët për përmirësimin e regjistrimit të pronave dhe zgjidhjen NPL, të procesit të gjykatave për zbatimin e kontratave dhe vendosjen e tregut hipotekar. Sapo të kompletohen, këto iniciativa do të kontribuojnë pozitivisht në performancën e rritjes dhe sektorin

bankar.

Reformat strukturore

Autoritetet janë të etur për të forcuar konkurrencën e ekonomisë. Me gjithë përmirësimet në shumë fusha, infrastruktura publike - ndoshta energjia dhe transporti - janë sfidat kryesore për një mjedis më të mirë investimesh. Niveli i lartë i shpenzimeve kapitale pritet të mbyllë të çarën dhe të përmirësojë infrastrukturën publike. Përveç kësaj, autoritetet kanë nxënë mësimin e rritjes së kujdeshme të pagave të sektorit publik dhe kuadrit bazuar në rregullat për caktimin e niveleve të pagave për të përmirësuar konkurrencën.

Performanca e programit dhe hapat e mëtejshme

Autoritetet kanë treguar angazhimin e fortë ndaj objektivave të programit. U plotësuan të gjitha kriteret e performancës sasiore të fund prillit. Të gjitha kriteret e performancës së vazhdueshme dhe të gjitha etapat strukturore më të aplikueshme u plotësuan gjithashtu. Megjithëse objektivat treguese për mos grumbullimin e pagesave të prapambetura vendore nga qeveritë qendrore dhe të përgjithshme nuk u plotësuan, ato nuk u arritën vetëm nga një cak i vogël dhe u morën masa korrigjuese. Autoritetet janë të gatshme të marrin masa të mëtejshme, sipas nevojës, për të ruajtur pajtueshmërinë me objektivat e programit.

Autoritetet janë të etur të ruajnë politikat e shëndosha fiskale. Ekzekutimi i buxhetit 2013 ka qenë në linjë me objektivat e programit. Me qëllim që të ecet në drejtim të objektivave, autoritetet kanë paraqitur buxhetin e mes-vitit në kuvend, në linjë me veprimet e mëparshme dhe masat mbështetëse. Rregulli fiskal, që është një shtyllë kritike për programin, planifikohet të finalizohet nga parlamenti në fillim të korrikut 2013 që të jetë gati për buxhetin e 2014. Sipas udhëzimit të kuadrit fiskal bazuar në rregulla, buxheti i 2014 do t'i paraqitet kuvendit në linjë me objektivat e programit.

Autoritetet vazhdojnë të forcojnë më tej mbikëqyrjen e sektorit financiar krahas me rekomandimet e FSAP. Autoritetet do të përmirësojnë kuadrin e menaxhimit të krizës dhe kapacitetin institucional. Krijimi i Këshillit Kombëtar për Stabilitetin Financiar dhe Menaxhimin e Krizës do të jetë instrumental në ndjekjen dhe punën për rekomandimet kryesore të FSAP.

Autoritetet po i kushtojnë rëndësinë më të madhe konkurrencës dhe reformave strukturore. Për sa i përket përmirësimit të infrastrukturës, ata janë të angazhuar për përgatitjen e autostradës së planifikuar R6 në drejtim të Maqedonisë duke kufizuar rreziqet ndaj financave publike dhe duke ruajtur qëndrueshmërinë ekonomike. Me qëllim që të kufizohen rreziqet që rrjedhin nga pagat, autoritetet do të japin instruksionin administrativ në bashkëpunim me stafin e Fondit dhe të Bankës Botërore. Autoritetet kosovare do të vazhdojnë projektet me organizatat ndërkombëtare dhe institucionet donatore për të përmirësuar aksesin për financimin e SME.